

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Dorota Plonková

Testament – srovnání české a polské právní úpravy

Diplomová práce

Olomouc 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Testament – srovnání české a polské právní úpravy*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Českém Těšíně dne 13. 5. 2015

Dorota Płonková

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu své diplomové práce panu JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D., za odborné vedení a cenné připomínky. Dále své rodině za podporu po celou dobu studia.

Obsah

Úvod	6
1 Historický vývoj právní úpravy testamentu	8
1.1 Historický vývoj právní úpravy testamentu v České republice	8
1.1.1 Obecný zákoník občanský	8
1.1.2 Občanský zákoník z roku 1950	9
1.1.3 Občanský zákoník z roku 1964	9
1.1.4 Občanský zákoník z roku 2012	10
1.2 Historický vývoj právní úpravy testamentu v Polské republice	11
1.2.1 Dekret z roku 1946 – Prawo spadkowe (Dědické právo)	11
1.2.2 Kodeks cywilny z roku 1964 (Občanský zákoník)	12
2 Obecně o testamentu	13
2.1 Pojem testament	13
2.2 Další druhy pořízení pro případ smrti	14
3 Další podmínky testamentární dědické posloupnosti	17
3.1 Testovací způsobilost zůstavitele	17
3.2 Způsobilost dědice nabýt dědictví	18
3.3 Náležitosti projevu a vůle zůstavitele	21
4 Jednotlivé typy závěti	22
4.1 Závěť sepsaná vlastní rukou (holografní závěť)	22
4.1.1 Vlastnoruční podpis	23
4.1.2 Datum závěti	26
4.1.3 Shrnutí	28
4.2 Závěť sepsaná jinak než vlastní rukou zůstavitele (allografní závěť)	28
4.2.1 Datum závěti	30
4.2.2 Shrnutí	30
4.3 Závěť osoby nevidomé a osoby se smyslovým postižením	31
4.4 Jednotlivé typy závěti pořízené notářským zápisem	32

4.4.1	Závěť nezletilých osob.....	33
4.4.2	Závěť osob omezených ve svéprávnosti	35
4.4.3	Založení nadace nebo nadačního fondu.....	36
4.4.4	Závěť osob umístěných ve zdravotnickém zařízení.....	37
4.4.5	Shrnutí.....	38
5	Úlevy při pořizování závěti.....	39
5.1	Závěť ústní před třemi svědky	39
5.2	Závěť zaznamenaná starostou obce, na jejímž území se zůstavitel nalézá	41
5.3	Závěť pořizená na palubě námořního plavidla a letadla	42
5.4	Závěť pořizená ve válce	43
5.5	Shrnutí	44
6	Svědci závěti	45
	Závěr.....	48
	Seznam použitých zdrojů.....	51
	Shrnutí	55
	Abstract.....	55
	Klíčová slova	55
	Key Words.....	56

Úvod

„*Testāmentum est mentis nostrae iūsta contestātiō in id sōlemniter factum, ut post mortem nostram valeat*“ – „*Závěť je zákonitě potvrzení naší vůle, pořízená formálně tak, aby po naší smrti platila.*“¹ Tento latinský citát vystihuje smysl testamentu a otevírá téma mé diplomové práce, kterým je *Testament – srovnání české a polské právní úpravy*.

Člověk jako subjekt práva v průběhu svého života přirozeně nabyde do svého vlastnického práva určitý majetek. Neodmyslitelnou součástí života je však také smrt, která s sebou přináší otázku, co se s takto nabytým vlastnictvím po smrti člověka stane. Právo pořizovat o svém majetku pro případ smrti je ústavně zaručeným právem zakotveným v čl. 11 Listiny základních práv a svobod. Tato skutečnost jen podtrhuje nepostradatelnost dědického práva a jeho institutů v právním řádu. Z tohoto důvodu jsem si pro svou diplomovou práci vybrala jeden z nejdůležitějších institutů dědického práva, kterým je testament. Testament neboli závěť je pořízením pro případ smrti, který prošel od počátků své existence významným vývojem. Již staří Římané znali tento institut a upřednostňovali jej před děděním ze zákona.²

Cílem této diplomové práce je popsat právní úpravu testamentu v platném a účinném znění a srovnat její úpravu s úpravou testamentu v Polské republice. Tyto státy si prošly podobným historickým a politickým vývojem, kdy v roce 1964 přijaly nové kodifikace soukromého práva.³ Na rozdíl od nás nedošlo dosud v Polské republice k přijetí nového občanského zákoníku, proto bude dozajista zajímavé porovnat novou úpravu testamentu zakotvenou do našeho právního řádu zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem s úpravou testamentu, která v Polské republice s četnými novelizacemi⁴ platí od roku 1964.⁵ Jelikož pojem testament je velice široký, je diplomová práce především zaměřena na jednotlivé typy závěti a okrajově se zabývá také dalšími předpoklady testamentární dědické posloupnosti.

Dosavadní zpracování této problematiky se zaměřovalo především na vymezení dědění ze závěti a porovnání s úpravou obsaženou v předchozím občanském zákoníku. Diplomová práce porovnává právní úpravy testamentu dvou sousedních států, kdy zároveň

¹ ŠEDOVÁ, Marie. *Latina pro právníky*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 242.

² KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 276.

³ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 69.

⁴ Polský kodeks cywilny byl doposud 66-krát novelizován. Dostupné na <<http://isap.sejm.gov.pl/RelatedServlet.jsessionid=8B8EDC5BED5C871E40C92392C070D62C?id=WDU19640160093&type=12&isNew=true>>.

⁵ Ustawa Dz. U. 1964 nr 16 poz. 93 z dnia 23 kwietnia 1964 r., Kodeks cywilny.

stručně vymezuje rozdíly, které panují v úpravě závěti v občanském zákoníku z roku 2012 s úpravou závěti v občanském zákoníku z roku 1964. Pro občanský zákoník z roku 1964 (č. 40/1964 Sb.) bude používána zkratka "obč. zák.", a pro občanský zákoník z roku 2012 (č. 89/2012 Sb.) zkratka "o.z.". Toto určení je významné z důvodu, že o.z. přinesl velké změny v dědickém právu. Zdůraznil nejen důležitost poslední vůle zůstavitele, ale také zakotvil instituty, které na desítky let zmizely z našeho dědického práva.

Pro dosažení stanoveného cíle bude použito metody analýzy, tedy rozboru jednotlivých pojmů z oblasti dědického práva. Metoda srovnávací bude užita v diplomové práci pro srovnání právní úpravy testamentu v České a Polské republice.⁶

Co se týče charakteru literárního zpracování, jsou hlavními prameny této diplomové práce zejména komentář kolektivu Švestka, Dvořák, Fiala, Šešina a Wawerka *Občanský zákoník, Komentář, Svazek IV*. Monografie Svoboda, Klička *Dědické právo v praxi*. Z polské literatury pak monografie Piątowski, Kordasiewicz *Prawo spadkowe*. Na tomto místě bych vyzdvihla i monografii Bednáře *Testamentární dědická posloupnost*, která i přesto, že byla publikována v roce 2011, představuje stěžejní literární pramen této práce. V neposlední řadě jsou významnými prameny také články z odborných právnických časopisů.

Diplomová práce je systematicky rozdělena do šesti kapitol, v nichž zároveň je uvedena úprava zakotvena v českém a polském právním řádu. První kapitola je zaměřena na stručný historický vývoj právní úpravy testamentu v české a polské právní úpravě. Druhá kapitola se zabývá pojmem testament jako jedním z pořízení pro případ smrti. Nejprve je definován tento institut obecně a následně jsou stručně charakterizovány další dva druhy pořízení pro případ smrti, jejichž úpravu zná pouze české dědické právo. Následující třetí kapitola je zaměřena na další předpoklady testamentární dědické posloupnosti, kterými jsou způsobilost zůstavitele sepsat závěť, způsobilost dědice nabýt dědictví a náležitosti projevu a vůle. Tyto další předpoklady tvoří společně s požadavkem na formu závěti jeden nedílný celek, proto lze považovat za vhodné tyto další předpoklady vymezit. Čtvrtá kapitola je věnována jednotlivým typům závěti, jejichž úprava je zakotvena v české a polské právní úpravě. Pořídít privilegované závěti je umožněno v české i polské právní úpravě, a jelikož se od ostatních typů závěti odlišují určitými úlevami, je jim věnována samostatná kapitola pátá. Poslední šestá kapitola vymezuje úpravu svědků závěti v české a polské právní úpravě.

⁶ KNAPP, Viktor. *Vědecká propedeutika pro právníky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 75 – 87.

1 Historický vývoj právní úpravy testamentu

1.1 Historický vývoj právní úpravy testamentu v České republice

1.1.1 Obecný zákoník občanský

Obecný zákoník občanský (dále jen "OZO") byl vyhlášen v roce 1811 a platil na našem území do konce roku 1950.⁷ Úprava dědického práva se nacházela v ustanoveních § 531 až § 858. OZO umožňoval jak intestátní, tak testamentární dědickou posloupnost, která byla upřednostňována před děděním ze zákona. Rozlišovány byly dva typy pořízení pro případ smrti, a to konkrétně dědická smlouva a poslední pořízení, které se dále dělilo na závět' nebo dovětek.⁸

OZO znal mnoho forem posledního pořízení, počínaje rozdělením na pořízení řádná a privilegovaná. Pořízení řádná se dále rozlišovala na soukromá a veřejná. Obě tato řádná pořízení bylo možno pořídit v ústní nebo písemné formě. Mezi tzv. soukromá pořízení patřila obdoba dnešní holografní závěti. Allografní závěť, jako další soukromé pořízení, umožňovala zůstaviteli sepsat závěť jinak než vlastní rukou. Zůstavitel pak před třemi svědky výslovně prohlásil, že listina obsahuje jeho poslední vůli. OZO vyžadoval při tomto prohlášení současnou přítomnost dvou svědků.⁹ Umožněno bylo rovněž pořizovat osobám, které neuměly nebo nemohly číst nebo psát. Soukromé pořízení mohl zůstavitel učinit i ústně, a to za současné přítomnosti tří svědků. Veřejná pořízení bylo možno učinit před soudem nebo v přítomnosti notáře. Takovéto veřejné pořízení snižovalo možnost následných sporů v průběhu projednávání pozůstalosti.¹⁰

Zákon umožňoval rovněž zůstaviteli zřídit poslední pořízení privilegovaná. OZO ve svém ust. § 597 pojednával o pořizování v průběhu moru, jiných podobných nemocí či při námořních plavbách. U těchto pořízení se vyžadovala současná přítomnost dvou svědků, kteří dovršili alespoň čtrnácti let věku. Vyskytlo-li se nebezpečí nákazy, OZO v ust. § 598 nevyžadoval podmínku, aby svědci byli současně přítomni. Platnost těchto privilegovaných testamentů byla ohraničená dobou šesti měsíců, a to buď po skončení moru, nebo plavby.

⁷ Císařský patent č. 946/1811 Soud., obecný zákoník občanský.

⁸ SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III.* 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 73 – 74.

⁹ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 16 – 19.

¹⁰ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské V. Právo dědické.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 25 – 28.

Vojenské závěti nebyly normované v rámci OZO, ale jejich úprava se nacházela ve vojenských zákonech.¹¹

1.1.2 Občanský zákoník z roku 1950

Za účinnosti občanského zákoníku z roku 1950 (neboli středního občanského zákoníku, dále jen "OZ 1950") došlo k výrazné redukci ustanovení týkajících se dědického práva.¹² Dědění bylo upraveno v ust. § 509 – 561. Tato skutečnost byla zapříčiněna politickými změnami, které nastaly na našem území v roce 1948. Jeho inspiračním zdrojem bylo sovětské dědické právo, které upřednostňovalo zákonnou posloupnost před testamentární.¹³ Důvodová zpráva ke střednímu občanskému zákoníku uváděla: „*Zákonným dědicům se dává přednostní postavení. Je to v souladu s obecnými zásadami, které si pro dědění stanovila sama společnost, omezující pořizovací volnost, pokud by byla v rozporu se stěžejními zásadami, jimiž je dědické právo ovládáno.*“¹⁴

Na rozdíl předešlé úpravy byla přípustná pouze písemná forma závěti, jelikož z úpravy byla vypuštěna možnost pořídit závěť ústně. Úprava privilegovaných závětí vymizela s odůvodněním přednosti intestátní dědické posloupnosti, jakož i nepotřebnosti úpravy privilegovaných závětí.¹⁵ Přípustná byla závěť sepsaná vlastní rukou zůstavitele. Dále závěť nenapsaná vlastní rukou zůstavitele, kdy za zpřísněných podmínek mohla pořídit závěť i osoba, která nemohla číst nebo psát. OZ 1950 umožňoval pořídit rovněž závěť ve formě notářského zápisu. V původním znění bylo možné sepsat závěť ve formě veřejné listiny rovněž před soudem. Tato možnost byla však v roce 1954 zrušena.¹⁶

1.1.3 Občanský zákoník z roku 1964

Občanský zákoník z roku 1964 (dále jen "obč. zák.") byl výsledkem rozsáhlých kodifikací probíhajících v 60. letech 20. století. Tento zákoník, který platil na našem území do konce roku 2013, se věnoval dědickému právu velice skromně. Ve svém původním znění

¹¹ SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III.* 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 157 – 161.

¹² Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění k 1. 1. 1951.

¹³ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 41 – 42.

¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, s. 17.

¹⁵ ELIÁŠ, Karel. Privilegované závěti a osnova českého občanského zákoníku. *Ad notam*, 2009, roč. 15, č. 2, s. 44.

¹⁶ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 46 – 53.

obsahoval pouhých 27 paragrafů (§ 460 až 487). Vycházel ze středního občanského zákoníku a prosazoval zákonnou posloupnost před testamentární, čímž potlačoval vůli zůstavitele.¹⁷

Obč. zák. připouštěl pouze písemnou formu závěti. Ve svém původním znění z roku 1964 upravoval pouze dvě formy závěti, a to závěť vlastnoruční a závěť ve formě notářského zápisu. K těmto dvěma formám přibýly od roku 1992¹⁸ závěť sepsaná jinak než vlastní rukou pořizovatele a závěť osoby, která nemůže číst nebo psát. Do roku 1991 mohla závěť platně pořídit pouze osoba, která dosáhla věku 18 let nebo osoba starší 16 let, uzavřela-li manželství. Novelizace obč. zák. z roku 1992 vrátila do dědického práva možnost pořídit závěť osobě, která dovršila 15. rok věku, ve formě notářského zápisu. Tato novelizovaná úprava připouštěla formou notářského zápisu zřídit závěti nadaci, resp. nadační fond.¹⁹

Privilegované závěti obč. zák. neupravoval. O znovuzavedení privilegovaných závětí v té době nebylo ani hovořeno, připouštěna byla pouze písemná forma závěti. Názor, že tento institut je již překonán, přetrval i při obsáhlé novele občanského zákoníku v roce 1991.²⁰

1.1.4 Občanský zákoník z roku 2012

Občanský zákoník z roku 2012 (dále jen "o.z.") je výsledkem jedenáctileté práce rekodifikační komise. Jeho inspiračním zdrojem byl mezi jinými OZO a vládní návrh občanského zákoníku bývalého Československa z roku 1937.²¹ Občanský zákoník z roku 2012 přinesl rozsáhlé změny v oblasti dědického práva. Vrátil se k tradičním institutům, které z našeho právního řádu na desítky let vymizely, a zakotvil instituty našemu právnímu řádu dosud neznámé. Oproti dřívější nedostačující úpravě, která v porovnání s úpravou dědického práva v jiných kontinentálně právních kodexech představovala značný nepoměr, je nové dědické právo upraveno ve třetí hlavě, třetí části, a to konkrétně v 245 paragrafech (§ 1475 až 1720). Úprava dědického práva oproti předcházející úpravě upřednostňuje testamentární posloupnost, čímž více posiluje zůstavitelovu vůli. Pořizovací volnost zůstavitele není ale

¹⁷ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 30. 6. 1966, sp. zn. 10 Co 154/65, (R 62/67) – „*Občanský zákon dává přednost dědění ze zákona, které z hlediska zájmů společnosti je nejvhodnějším způsobem přechodu majetku zemřelého občana, jelikož při této formě dědění přechází zůstavitelův majetek na osoby, které byly zůstaviteli nejbližší.*“

¹⁸ Zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník.

¹⁹ MUZIKÁŘ, Ladislav. In ELIÁŠ, Karel (ed). *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. I. svazek.* 1. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 1235 – 1236.

²⁰ ELIÁŠ, Karel. Privilegované závěti a osnova českého občanského zákoníku. *Ad notam*, 2009, roč. 15, č. 2, s. 44.

²¹ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. XXI.

neomezená a zůstavitel při pořizování závěti musí respektovat práva nepominutelných dědiců, kterým náleží z pozůstalosti povinný díl.²²

Zákon stanoví základní pravidlo pro formu závěti, kterým je písemná forma. Výjimka je připuštěna v případě privilegovaných závětí, kdy zákon umožňuje pořádit závěť v ústní formě.²³ Podle druhu závěti rozlišujeme závěť pořízenou soukromou listinou nebo veřejnou listinou. Dle typu rozdělujeme závěť na holografní, allografní, závěť pořízenou veřejnou listinou (notářským zápisem) a privilegované závěti. Privilegované závěti neboli úlevy při pořizování jsou jedním z institutů, ke kterým se právní úprava vrací. Mezi privilegované závěti řadí o.z. závěť ústní před třemi svědky, závěť zaznamenanou starostou obce, na jejímž území se zůstavitel nalézá, závěť pořízenou na palubě námořního plavidla, letadla a ve válce před velitelem vojenské jednotky.

Vzhledem k tomu, že tato práce je věnována srovnání platného a účinného znění o.z. s polskou právní úpravou, budu se úpravě závěti s ohledem na její jednotlivé typy podrobněji věnovat v následujících kapitolách.

1.2 Historický vývoj právní úpravy testamentu v Polské republice

1.2.1 Dekret z roku 1946 – Prawo spadkowe (Dědické právo)

Na území dnešního Polska neexistovala před druhou světovou válkou jednotná úprava dědického práva. Důvodem této roztržitosti byl fakt, že Polská republika byla rozdělena na několik částí, které byly okupovány různými státy. Tento fakt zapříčinil, že na území dnešního Polska neexistoval jednotný kodex soukromého práva. Z počátku existovalo až pět oblastí s různou právní úpravou. Ve východní a střední části Polska platil Napoleonův občanský zákoník, který upravoval závazkové, věcné a dědické právo. Na území okupované Pruskem platil německý občanský zákoník (BGB). Na zemích bývalé Galicie platil pak rakouský občanský zákoník (ABGB). Existoval zde také maďarský právní systém, který platil na území Spiše a Oravy. Poslední oblastí bylo východní pohraničí, kde bylo závazné ruské občanské právo.²⁴

²² ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad notam*, 2003, roč. 9, č. 5, s. 97 – 99.

²³ § 1532 o.z.

²⁴ PAZDAN, Maksymilian. In PIETRZYKOWSKI, Krzysztof (ed). *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450-1088*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2013, s. 759.

Unifikace dědické práva v Polsku byla provedena až dekretem z 8. 10. 1946 – Prawo spadkowe.²⁵ Pro testament předvídal obvyklou a zvláštní formu. V obvyklé formě mohl zůstavitel pořídit testament vlastnoruční, úřední (allografický) a notářský. Ocitl-li se zůstavitel v nenadálé situaci, připouštěl dekret určité úlevy v pořizování. Zůstaviteli bylo umožněno pořizovat ústně, během plavby na polském námořním plavidlu či letadlu nebo během mobilizace, války či v zajetí.²⁶

1.2.2 Kodeks cywilny z roku 1964 (Občanský zákoník)

V letech 1956 až 1964 proběhly v Polsku kodifikační práce, které vyústily v přijetí Kodeksu cywilnego (dále jen "k.c."). Polský kodeks cywilny, který je od roku 1964 stále účinný na území Polska, se skládá ze 4 knih, přičemž poslední část se týká dědického práva, a to konkrétně v art. 922 – 1088.²⁷

Ve srovnání s českou právní úpravou nedošlo zatím v Polsku k rekodifikaci soukromého práva. Tato skutečnost je mimo jiné zapříčiněna pasivitou právní veřejnosti a odůvodněním, že nový civilní kodex by nepřinesl do polského soukromého práva zásadní změny. Reagoval by pouze na evropské trendy a přijatou polskou doktrínu a judikaturu. Ačkoliv se k této rekodifikaci přistupuje spíše pasivně, práce nad novým kodexem by měly být zakončeny v roce 2019.²⁸

Polská právní úprava se úpravě testamentární dědické posloupnosti věnuje v art. 941 – 958 k.c. Polské dědické právo přijalo kritérium rozlišení na testaments obvyklé a testaments zvláštní. Mezi testaments obvyklé se řadí testament vlastnoruční (holografní), testament pořízený notářským zápisem a testament allografní. Testaments zvláštními jsou pak testament ústní, testament na lodi plující pod státní vlajkou Polské republiky nebo v letadle a testament vojenský.²⁹

Podrobnější úpravě závěti se zaměřením na její jednotlivé typy ve srovnání s českou právní úpravou se budu věnovat v následujících kapitolách.

²⁵ Dekret Dz. U. 1946 nr 60 poz. 328 z dnia 8 października 1946 r., Prawo spadkowe.

²⁶ PIĄTOWSKI, J. S., KORDASIEWICZ, Bogudar. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu*. 7. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2011, s. 21.

²⁷ PIĄTOWSKI, J. S., WITCZAK, H., KAWAŁKO, A. In KORDASIEWICZ, Bogudar (ed). *Prawo spadkowe. Tom 10*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2009, s. 15 – 17.

²⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zkušenosti s implementací nového soukromého práva v zahraničí* [online]. 14. února 2013 [cit. 16. dubna 2015]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Zkusenosti_s_implementationi_noveho_soukromeh_o_prava_v_zahranici.pdf>.

²⁹ PIĄTOWSKI, J. S., KORDASIEWICZ, Bogudar. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu*. 7. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2011, s. 108 – 116.

2 Obecně o testamentu

2.1 Pojem testament

Latinský pojem testament vyjadřuje právní jednání zůstavitele mortis causa. Jedná se o odvolatelný projev vůle osoby, kterým činí rozhodnutí o tom, kdo po jeho smrti nabyde jeho majetek. Základní obsahovou náležitostí testamentu je, že zůstavitel v něm určí dědice a vymezí jejich podíl z pozůstalosti, případně zřídí i odkaz. Tím testament představuje pro zůstavitele nástroj k ochraně a uchování jeho majetku, jelikož jeho prostřednictvím určení dědicové nastupují na jeho místo. Tento institut představuje jeden z dědických titulů a společně s dalšími podmínkami je předpokladem dědění.³⁰ V české právní úpravě je závěť, vedle dědické smlouvy a zákona, jedním ze tří dědických titulů. Polská právní úprava zná pouze dva dědické tituly, závěť a zákon.³¹

Česká právní úprava obsahuje legální definici závěti v ust. § 1494 o.z. a vymezuje ji jako „*odvolatelný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz.*“ Oproti úpravě v obč. zák. je znovu do úpravy dědického práva zaveden pojem odkaz.³² Výslovně je zákonem zdůrazněn osobní charakter závěti, kdy závěť nelze pořídit prostřednictvím zástupce ani společně s jinou osobou. Stejně právní účinky jako závěti lze přiznat dle ust. § 1495 o.z. i obsahu listiny, na kterou zůstavitel poukázal ve své závěti. Podmínkou je, že taková listina splňuje náležitosti kladené pro platnost závěti, jinak lze její obsah využít k objasnění zůstavitelovy vůle.³³ Nově se připouští negativní závěť dle ust. § 1649 odst. 2 o.z. Jedná se o prohlášení, podle kterého zůstavitel vyloučí některého z dědiců, kterým svědčí zákonná dědická posloupnost z pozůstalosti. Takovým vyloučeným dědicem však nesmí být nepominutelný dědic, kterými jsou děti zůstavitele, případně jejich potomci, za předpokladu že dítě zůstavitele z nějaké příčiny (např. z důvodu dědické nezpůsobilosti) nedědí.³⁴

Polská právní úprava na rozdíl od české úpravy neobsahuje legální definici testamentu a institutu testamentu přikládá dva významy. Za prvé testament označuje jako jednostranné

³⁰ Mezi další předpoklady dědění patří smrt člověka, existence pozůstalosti, existence způsobilého dědice a přijetí dědictví.

³¹ Art. 926 § 1 k.c.

³² § 1477 o.z. – „*Odkazem se odkazovníku zřizuje pohledávka na vydání určité věci, popřípadě jedné či několika věcí určitého druhu, nebo na zřízení určitého práva.*“ Blíže: SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 113 – 130.

³³ OZO měl stejnou úpravu v § 582.

³⁴ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 21.

a odvolatelné právní jednání, prostřednictvím kterého může zůstavitel disponovat svým majetkem pro případ své smrti. Za druhé je testament chápán jako dokument obsahující zůstavitelovou vůli. I zde, obdobně jako v české právní úpravě, je zdůrazněn osobní charakter závěti, a to konkrétně v art. 944 § 2 k.c. Polský k.c. výslovně normuje zákaz společných testamentů v art. 942. Toto ustanovení je odůvodněno pozdějšími komplikacemi v praxi, kdy taková společná závěť by omezovala zůstavitele v jejím odvolání.³⁵ Rovněž i v polské právní úpravě je připuštěna negativní závěť. Zvláštnost zde spočívá v tom, že na rozdíl od české právní úpravy není negativní závěť v k.c. uvedena. Možnost pořízení negativní závěti vyplývá z judikatury soudů.³⁶ Účel negativní závěti je totožný jako v české právní úpravě. Zůstaviteli je umožněno vyloučit některého ze zákonných dědiců, aniž by za dědice povolal jinou osobu. V případě, kdy vyloučený dědic bude jednou z osob uvedených v art. 991 k.c., má nárok na tzv. *zachowek*.³⁷ Tento institut v polské právní úpravě chrání zájmy nejbližších osob zůstavitele, kterými jsou potomci zůstavitele, manžel a rodiče zůstavitele, kteří by v případě neexistence testamentu byli dědici ze zákona. Podmínkou "*zachowku*" je, že taková osoba je trvale nezpůsobilá k práci nebo se jedná o potomka, který je nezletilý.³⁸ Lze tedy konstatovat, že "*zachowek*" v polském dědickém právu má stejný účel jako povinný díl nepominutelného dědice. Má chránit zájmy nejbližších osob zůstavitele v případech, kdy zůstavitel při sepisování závěti opomine takové osoby uvést. V případě polské úpravy je na rozdíl od české úpravy okruh nepominutelných dědiců vedle potomka zůstavitele rozšířen na manžela zůstavitele a jeho rodiče za splnění podmínky, že jsou trvale nezpůsobilí k práci.

2.2 Další druhy pořízení pro případ smrti

Polská právní úprava zná pouze jeden druh pořízení pro případ smrti, kterým je právě testament. Další druhy pořízení pro případ smrti, kterými jsou dědická smlouva a dovětek, kodeks cywilny neupravuje. Z tohoto důvodu se dále v této podkapitole budu věnovat úpravě dalších druhů pořízení pro případ smrti, které jsou normovány v o.z.

V české právní úpravě je závěť jedním z druhů pořízení pro případ smrti vedle dědické smlouvy a dovětku. O.z. vymezuje pojem pořízení pro případ smrti odlišně, než jak činil

³⁵ PIĄTOWSKI, Józef Stanisław. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu*. 6. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2003, s. 99 – 103.

³⁶ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10. 4. 1975, sygn. akt III CZP 14/75: „Przepisy kodeksu cywilnego nie wykluczają możliwości wyłączenia spadkobiercy ustawowego od dziedziczenia (testament negatywny), przy czym wyłączenie od dziedziczenia nie pozbawia takiego spadkobiercy prawa do zachowku.”

³⁷ PIĄTOWSKI, J. S., KORDASIEWICZ, Bogudar. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu*. 7. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2011, s. 104.

³⁸ PĚCHA, František. Stručný pohled na polské dědické právo. *Ad notam*, 2002, č. 6, s. 136.

OZO. Definice posledního pořízení vyjádřena v OZO se spíše blíží definici závěti v o.z. Lze tedy říci, že pořízení pro případ smrti se jako pojem v naší právní úpravě objevuje poprvé.³⁹

Dědickou smlouvu na našem území upravoval OZO v ust. § 602. Na rozdíl od úpravy v OZO nová právní úprava neomezuje okruh osob, kterým je dána možnost uzavřít dědickou smlouvu, pouze na manžele a snoubence.⁴⁰ Občanské zákoníky z roku 1950 a 1964 tento institut neupravovaly. Dědická smlouva je tedy jedním z institutů, které byly o.z. znovu zakotveny do dědického práva. Oproti závěti je dědická smlouva dvoustranným právním jednáním. Takové právní jednání je jednostranně nezrušitelné, čímž představuje pro zůstavitele nevýhodu spočívající v tom, že jakékoliv změny lze činit pouze se souhlasem druhé strany. Po formální stránce je vyžadována veřejná listina, tedy notářský zápis. Tento zpřísněný požadavek má zaručovat vyšší ochranu jak pro zůstavitele, tak pro dědice či odkazovníka, a zároveň sloužit k předcházení sporům o její platnost či pravost.⁴¹ Dle ust. § 1582 odst. 1 jsou smluvními stranami dědické smlouvy zůstavitel na straně jedné a smluvní dědic či odkazovník na straně druhé. Dědickou smlouvu je umožněno uzavřít pouze zůstaviteli, který je plně svéprávný. Zákon však nevyklučuje, aby zůstavitel omezený ve své svéprávnosti uzavřel dědickou smlouvu. K takovému právnímu jednání je však vyžadován souhlas opatrovníka.⁴² Co se týče rozsahu pozůstalosti, právní úprava umožňuje dědickou smlouvou pořídit pouze o třech čtvrtinách pozůstalosti. Se zbylou čtvrtinou pak zůstavitel může naložit libovolným způsobem. Zákon nebrání zůstaviteli, aby o této zbylé části pořídil závěť ve prospěch smluvního dědice. O.z. z tohoto pravidla stanoví výjimku v případě osob, které byly ve svéprávnosti omezeny z důvodu chorobné závislosti na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek či podobných přípravků anebo z důvodu chorobné závislosti na hráčekké vášni, která představuje duševní poruchu. Takové osoby mohou dědickou smlouvou pořídit v rozsahu, v jakém je jim umožněno zřídit závěť, tedy pouze o polovině své pozůstalosti.⁴³

Stejně jako závěť je dovětek neboli kodícil pořízením pro případ smrti. Liší se účelem, pro který jsou pořízeny. Účelem závěti je povolání dědice a stanovení jejich podíly. Dovětek je oproti tomu jakýmsi doplňkem závěti. Nelze jím ustanovit dědice, ale jeho prostřednictvím

³⁹ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 67 – 68.

⁴⁰ ELŠÍK, Petr. Několik úvah k dědické smlouvě obsažené ve vládním návrhu nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2011, roč. 17, č. 5, s. 7.

⁴¹ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 85 – 87.

⁴² ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2012, roč. 18, č. 3, s. 4 – 5.

⁴³ KARHANOVÁ, Martina. Závěť v návrhu nového kodexu občanského práva. Několik poznámek k dědické smlouvě. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 5, s. 163.

zůstavitel může nařídit odkaz, splnění podmínek, doložení času či příkaz. Podle toho, zda je dovětek součástí závěti či nikoliv, rozlišujeme dovětek testamentární a intestátní. Dovětek tedy není podmíněn pořízením závěti, a může tak existovat samostatně. To nastupuje v případě, kdy zůstavitel nepovolá dědice a spokojí se s intestátní posloupností. Dovětkem pak zaváže své zákonné dědice určitou povinností či svým přáním.⁴⁴

⁴⁴ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 80.

3 Další podmínky testamentární dědické posloupnosti

Předpokladem platné závěti musí být vedle dodržení předepsané formy splněny rovněž další podmínky testamentární dědické posloupnosti, kterými jsou způsobilost zůstavitele sepsat závěť, způsobilost dědice nabýt dědictví a náležitosti projevu a vůle.⁴⁵ V této kapitole postupně vymezím tyto další podmínky testamentárního dědického nástupnictví v závislosti na tom, jak je upravuje česká a polská právní úprava.

3.1 Testovací způsobilost zůstavitele

O.z. neobsahuje výslovné ustanovení o tom, kdo může pořídit závěť. Definuje pouze pořizovací nezpůsobilost, ze které lze a contrario dovodit, že platně zřídit závěť bez zákonných omezení může pouze svéprávná osoba. Z obecných ustanovení týkajících se osob vyplývá, že svéprávnou se fyzická osoba stává zletilostí (dovršením osmnáctého roku věku). Před tímto okamžikem může fyzická osoba nabýt plnou svéprávnost emancipací⁴⁶ nebo uzavřením manželství.

Stejně jako tomu bylo v úpravě obč. zák., tak i zde zákon umožňuje určité výjimky týkající se věku či omezené svéprávnosti osob. Nezletilec starší patnácti let může pořídit závěť bez souhlasu zákonného zástupce ve formě veřejné listiny (notářského zápisu).⁴⁷ To platí i pro osobu, která byla ve své svéprávnosti omezena rozhodnutím soudu. Taková osoba v rámci svého omezení může pořídit závěť rovněž ve formě veřejné listiny (notářského zápisu).⁴⁸ Novinka, která v předcházející úpravě nebyla zakotvena, je umožnění osobě pořídit v jakékoliv formě i přesto, že její svéprávnost je rozhodnutím soudu omezena. Zákon však tuto možnost váže na uzdravení osoby v takovém rozsahu, aby byla schopna projevit svou vlastní vůli.⁴⁹ Nově zákon pamatuje i na osoby, které byly ve svéprávnosti omezeny z důvodu své chorobné závislosti na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek či chorobné závislosti na hráčské vášni. Takovým osobám je přiznána v rozsahu jejich omezení pořizovací způsobilost v jakékoliv formě. Jsou omezeni ale tím, že mohou pořídit pouze o polovině své pozůstalosti.⁵⁰ O těchto případech vyznačujících se určitým omezením při pořizování pojednám blíže v podkapitole týkající se závěti pořízené notářským zápisem.

⁴⁵ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 12.

⁴⁶ Přiznání svéprávnosti osobě, která dosáhla věku šestnácti let, byla-li osvědčena jeho schopnost žít se sám a obstarávat si své záležitosti. (§ 37 o.z.)

⁴⁷ § 1526 o.z.

⁴⁸ § 1528 odst. 1 o.z.

⁴⁹ § 1527 o.z.

⁵⁰ § 1528 odst.2 o.z.

Polské dědické právo na rozdíl od české úpravy definuje testovací způsobilost zůstavitele v art. 944 § 1 k.c. který uvádí, že platně pořídit testament může bezvýjimečně pouze osoba, která je plně svéprávná. Plné svéprávnosti nabývá fyzická osoba dosažením zletilosti nebo uzavřením manželství.⁵¹ Polské dědické právo na rozdíl od české úpravy neumožňuje určité výjimky v pořizování v případě osob nezletilých či osob omezených ve svéprávnosti, čímž oproti české úpravě okruh osob nadaných testovací způsobilostí podstatně zužuje. Vždy tomu tak ale v polském dědickém právu nebylo. Osobám, které dovršily šestnáctého roku věku, a osobám, které byly ve své svéprávnosti omezeny, umožňoval dekret z roku 1946 v art. 76 pořídit testament před notářem nebo v jedné ze zvláštních forem.⁵² Z mého pohledu představuje možnost pořídit závěť pouze pro plně svéprávnou osobu a nikoliv i pro nezletilce nelogické omezení. V dnešním moderním světě jsou nezletilci natolik vyspělí, že by jim měla být přiznána pořizovací způsobilost ve formě veřejné listiny, jako je tomu u nás. V případě osoby omezené ve svéprávnosti zastávám rovněž názor, že i takovým osobám má být dána v rozsahu, ve kterém nebyly omezeny, pořizovací způsobilost ve formě veřejné listiny. Přikláním se proto zcela k možnosti přiznání testamentární způsobilosti osobám nezletilým a osobám omezeným ve svéprávnosti a naši právní úpravu oproti polské v tomto ohledu hodnotím jako lépe upravenou.

3.2 Způsobilost dědice nabýt dědictví

Druhou podmínkou testamentární dědické posloupnosti je způsobilost dědice nabýt dědictví. Dědickou způsobilost rozlišujeme na absolutní a relativní.

Absolutní dědická způsobilost znamená, že dědicem se může stát pouze osoba, která se dožila okamžiku smrti zůstavitele. V případě fyzické osoby je v české právní úpravě dána možnost nascitura dědit, vyhovuje-li to jeho zájmům, přičemž takový zájem je potřeba posuzovat objektivně.⁵³ Co se týče právnické osoby, o.z. přichází s odlišnou úpravou, než kterou normoval obč. zák. Podle ust. § 1478 o.z. lze za dědice povolat i právnickou osobu, která má teprve vzniknout v budoucnu. Podmínkou je, že taková právnická osoba vznikne do jednoho roku od smrti zůstavitele.

⁵¹ WÓJCIK, Sylwester, ZOLL, Fryderyk. In KORDASIEWICZ, Bogudar (ed). *Prawo spadkowe. Tom 10.* Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2009, s. 284 – 285.

⁵² RZEWUSKI, Maciej. Zdolność testowania - uwagi de lege lata i de lege ferenda. *Przeгляд sądowy*, 2012, č. 6, s. 93.

⁵³ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš, TÉGL, Petr. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (ed). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 – 117.* Praha: Leges, 2013, s. 323.

Polská právní úprava v art. 927 § 2 k.c. stanoví, že dědickou způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé.⁵⁴ Ve srovnání s českou právní úpravou umožňuje polská právní úprava dědit pouze právnické osobě, která již existuje v okamžiku smrti zůstavitele, čímž se přiklání ke konzervativnější úpravě, kterou upravoval obč. zák.⁵⁵ Ačkoliv se přikláním k nové koncepci, která umožňuje, aby dědicem či odkazovníkem byla i právnická osoba, která má vzniknout teprve v budoucnu, přináší ust. § 1478 o.z. mnoho otázek, které se v praxi mohou vyskytnout. Zákon totiž neuvádí, jaké náležitosti by takové pořízení mělo obsahovat, proto by osoba, jejíž vůle bude směřovat k založení právnické osoby, měla ve své závěti konkretizovat svůj záměr, především: o jakou právnickou osobu se má jednat a kdo bude pověřen jejím založením. Za účelem vyhovění své vůle může zůstavitel povolat vykonavatele závěti. Takový vykonavatel by dle přání zůstavitele učinil nezbytná opatření směřující ke vzniku právnické osoby ve lhůtě do jednoho roku od smrti zůstavitele, čímž by se předešlo případným pozdějším komplikacím.⁵⁶

Relativní nezpůsobilost dědice je vázaná na subjektivní okolnosti. Oproti úpravě v obč. zák., který nezpůsobilost dědice vázal na spáchání úmyslného trestného činu, je nezpůsobilým dědicem osoba, která se dopustila činu povahy úmyslného trestného činu. Touto formulací došlo k rozšíření okruhu osob dědicky nezpůsobilých, kdy takovou osobou bude i osoba trestně neodpovědná. Osoba se stane dědicky nezpůsobilou, dopustí-li se daného činu povahy úmyslného trestného činu vůči zůstaviteli, jeho předkům, potomkům nebo manželovi. Druhým případem dědické nezpůsobilosti v české právní úpravě je zavrženíhodné jednání vůči zůstavitelově poslední vůli. Zákon stanoví demonstrativní výčet takových jednání. V obou případech může zůstavitel relativní nezpůsobilost zhojit výslovným prominutím. Nově jsou do české právní úpravy zakotveny další dva důvody dědické nezpůsobilosti. Nezpůsobilým bude manžel zůstavitele, jestliže se dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí a zůstavitel zemřel během řízení o rozvodu manželství z tohoto důvodu zahájeného na jeho návrh. Takový manžel bude vyloučen ze zákonné dědické posloupnosti. Nezpůsobilí budou i rodiče, kteří byli zbaveni rodičovské odpovědnosti. I v tomto případě budou rodiče vyloučení jako zákonní dědicové po dítěti.⁵⁷

⁵⁴ Art. 927 § 2 k.c.

⁵⁵ PAZDAN, Maksymilian. In PIETRZYKOWSKI, Krzysztof (ed). *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450-1088*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2013, s. 790.

⁵⁶ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 16.

⁵⁷ Tamtéž, s. 26 – 35.

Důvody relativní nezpůsobilosti polská právní úprava vymezuje rozdílně. Oproti české právní úpravě, která váže nyní dědickou nezpůsobilost na spáchání činu povahy úmyslného trestného činu, polská právní úprava vylučuje z dědického práva toho, kdo se dopustil úmyslného závažného trestného činu. Okruh osob dědicky nezpůsobilých je tak v případě polské právní úpravy užší, jelikož nezahrnuje osoby trestně neodpovědné, jak je tomu v případě české právní úpravy. Skupina osob, vůči kterým dopuštění se úmyslného závažného trestného činu způsobuje dědickou nezpůsobilost, je rovněž vymezena odlišně. Polská právní úprava se omezuje pouze na osobu zůstavitele a nevymezuje další osoby jako např. předci, potomci a manžel, které výslovně vyjmenovává o.z.⁵⁸ Důvod takového zúžení mi není zcela jasný s ohledem na to, že dopuštění se úmyslného závažného trestného činu vůči osobám blízkým zůstavitele může zůstavitel pociťovat jako protiprávní jednání namířené proti vlastní osobě. Proto by dle mého názoru měla polská právní úprava zvážit možnost rozšíření okruhu těchto osob i na předky, potomky a manžela zůstavitele. Nezpůsobilým dědicem je v polské úpravě za druhé dle art. 928 § 1 k.c. ten, kdo „*podvodem nebo hrozbou přinutil zůstavitele k pořízení nebo odvolání testamentu nebo mu stejným způsobem znemožnil dokončení těchto činností.*“⁵⁹ Za třetí je nezpůsobilým dědicem ten, kdo „*úmyslně skryl nebo zničil vůli zůstavitele, padělala nebo přepracoval testament zůstavitele nebo vědomě využil přes jinou osobu padělaný nebo přepracovaný testament.*“⁶⁰ Nezpůsobilost dědice i v polské úpravě může být odvrácena prominutím zůstavitele. Na rozdíl od české právní úpravy, která se v reakci na poznatky z praxe přiklonila k formulaci „*výslovného prominutí*“,⁶¹ připouští polská právní úprava prominutí v jakékoliv formě.⁶² Dle mého názoru je zvolená formulace v české právní úpravě více vyhovující a polská právní úprava by měla v rámci rekodifikace k.c. zvážit zakotvení konkrétní formy takového prominutí, jakož i další dva důvody dědické nezpůsobilosti, a to případy nezpůsobilého manžela a nezpůsobilého rodiče, které na rozdíl od české úpravy nenormuje.

⁵⁸ PIĄTOWSKI, J. S., WITCZAK, H., KAWAŁKO, A. In KORDASIEWICZ, Bogudar (ed). *Prawo spadkowe. Tom 10.* Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2009, s. 150.

⁵⁹ Tamtéž, s. 152.

⁶⁰ PIĄTOWSKI, J. S., KORDASIEWICZ, B. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu.* 7. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2011, s. 60.

⁶¹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou.* Ostrava: Sagit, 2012, s. 607.

⁶² PIĄTOWSKI, J. S., WITCZAK, H., KAWAŁKO, A. In KORDASIEWICZ, Bogudar (ed). *Prawo spadkowe. Tom 10.* Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2009, s. 163 – 165.

3.3 Náležitosti projevu a vůle zůstavitele

Jelikož závěť je jednostranným právním jednáním, musí proto v obou srovnávaných právních úpravách splňovat náležitosti kladené na jejich platnost. Pro platnost závěti platí tedy všeobecná ustanovení o právních jednáních, ale také ustanovení zvláštní normována v rámci úpravy dědického práva. V české právní úpravě se k platnosti závěti vyžaduje, aby zůstavitelova vůle byla svobodná, vážná a prostá omylu, projevená určitě a srozumitelně. Pro účely dědického práva jsou v o.z. stanovena ustanovení zvláštní, která se týkají omylu. Takový nesoulad mezi subjektivní představou jednatelova se skutečností způsobuje relativní neplatnost, je-li podstatným omylem. Pojem podstatný omyl definuje o.z. jako omyl, který se týká osoby, které zůstavitel něco zanechal v závěti, jakož i podílu či věci, které se zůstávají. V neposlední řadě o podstatný omyl půjde v případech, týká-li se podstatných vlastností věci, které osoba zůstává. Zákon též v ust. § 1531 o.z. obsahuje speciální úpravu o omylu v pohybu.⁶³ Jednou z dalších podmínek kladených na platnost závěti je i dodržení předepsané formy. Před účinností o.z. byla jedinou přípustnou formou forma písemná. Nově je připuštěno pořízení v ústní formě, a to v případě pořízení závěti s určitými úlevami.⁶⁴

V souladu s polským dědickým právem musí být i zde vůle zůstavitele vážná, s úmyslem vyvolat právní účinky a současně prostá jakýchkoliv vad. Takovými vadami projevu vůle mohou být pouze ty, které jsou výslovně normovány zákonem. Mezi důvody vad projevu vůle dle art. 945 § 1 k.c. patří za prvé stav vylučující vědomé či svobodné rozhodování a vyjádření vůle. Za druhé je důvodem neplatnosti hrozba, pořídil-li zůstavitel testament pod jejím vlivem. Posledním, třetím důvodem způsobujícím neplatnost testamentu, je omyl zůstavitele. Takový omyl musí spočívat ve skutečnosti, že kdyby zůstavitel nejednal pod jeho vlivem, nepořídil by testament takového obsahu.⁶⁵

⁶³ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 122 – 124.

⁶⁴ § 1532 o.z.

⁶⁵ PIĄTOWSKI, Józef Stanisław. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu.* 6. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2003, s. 102.

4 Jednotlivé typy závěti

Občanský zákoník z roku 2012 rozeznává závěti pořízené soukromou listinou a závěti pořízené veřejnou listinou. Stejně tomu tak je i v případě polského dědického práva.⁶⁶ Oba tyto druhy závěti jako předpoklad své platnosti vyžadují písemnou formu. Rozdíl mezi těmito dvěma podobami závěti spočívá mezi jinými v jejich důkazní hodnotě.⁶⁷

V této kapitole postupně rozeberu jednotlivé typy závěti pořízené soukromou a veřejnou listinou, tak jak jsou upravené v českém právu a porovnáám je s úpravou závěti v polském právním systému. Tato kapitola bude doplněna rovněž o průběžné vymezení rozdílů, které panují v úpravě závěti v občanském zákoníku z roku 2012 s úpravou obsaženou v zákoně č. 40/1964 Sb., která byla platná na našem území do 31. 12. 2013.⁶⁸ Toto srovnání považuju za vhodné nejenom z hlediska toho, že nová právní úprava na našem území není natolik vžita v právní vědomí, ale také proto, že nám umožní učinit si názor na to, nakolik se nová úprava liší od úpravy předešlé.

4.1 Závěť sepsaná vlastní rukou (holografní závěť)

Holografní neboli vlastnoruční závěť je považována za nejjednodušší formu posledního pořízení. Při jeho pořízení není vyžadována přítomnost svědků ani úředních osob. Tuto formu testamentu řadí české dědické právo mezi soukromé testamety.

Občanský zákoník z roku 2012 definuje holografní závěť v ust. § 1533 jako závěť, která je sepsána vlastní rukou zůstavitele a vlastnoručně jím podepsána. Nová úprava se podstatně neliší od úpravy předešlé, přejímá se zákonná úprava, která byla obsažena v § 476a obč. zák. Vlastnoručně sepsaný text závěti a podpis jsou jedinými formálními náležitostmi vyžadovanými zákonem. Oproti předešlé úpravě v obč. zák. je vypouštěno tvrzení, že při nedodržení podstatných náležitostí (vlastní rukou napsána a podepsána) je závěť neplatná, což ale neznamená, že absence podstatných náležitostí neplatnost nezpůsobuje. Poskytne-li tedy jiná osoba zůstaviteli pomoc, která ovlivní charakteristické znaky jeho rukopisu, bude taková

⁶⁶ PIĄTOWSKI, Józef Stanisław. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu*. 6. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2003, s. 105.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 20 Cdo 947/2012: „V případě, kdy účastník popře pravost, resp. správnost soukromé listiny, platí, že účastníka, který tuto listinu předložil k důkazu, stíhá důkazní povinnost a břemeno důkazní; tento účastník tedy nese procesně nepříznivé následky toho, že se v řízení nepodaří prokázat pravost či správnost soukromé listiny. Oproti listině veřejné, kde důkazní břemeno leží na tom, kdo popírá její správnost, u soukromé listiny stačí formální popření její správnosti druhým účastníkem, aby nastoupila důkazní povinnost a důkazní břemeno toho účastníka, který tvrdil skutečnosti, jež měly být prokázány soukromou listinou.“

⁶⁸ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013.

závěť považována za neplatnou z hlediska nedodržení podmínky vlastnoručnosti. Jakékoliv vedení ruky zůstavitele má za následek neplatnost takové závěti.⁶⁹

V polské právní úpravě kodeks cywilny upravuje holografní závěť obdobně v art. 949, kdy pro platnost této formy závěti vyžaduje, aby testament byl sepsán vlastnoručně zůstavitelem a obsahoval jeho podpis. Tyto dva předpoklady jsou absolutní a jejich nedodržení způsobuje neplatnost závěti. I částečně napsaný text s využitím technických prostředků nebo ručně jinou osobou rovněž v polské právní úpravě činí testament neplatným, jelikož by tato okolnost nezaručovala jeho autentičnost.⁷⁰

Z důvodu tělesného postižení pořizovatele lze ve srovnávaných právních úpravách za platně pořízenou závěť pokládat rovněž tu závěť, která je sepsána za pomoci úst, případně nohy, pokud dotyčná osoba tímto způsobem projevuje svou vůli i při jiných písemných jednáních.⁷¹ Z judikatury českého Nejvyššího soudu (dále jen "český NS") také vyplývá, že za vlastnoručně sepsanou závěť se považuje závěť sepsaná nedominantní rukou zůstavitele, při které bude ale těžší prokázat, že ji opravdu sepsal zůstavitel, jelikož k porovnání ustanovený znalec zpravidla nebude mít k dispozici jinou listinu, kterou daná osoba také psala nedominantní rukou.⁷²

4.1.1 Vlastnoruční podpis

Vlastnoruční podpis zůstavitele je v českém právní úpravě, shodně jako v předešlé úpravě, integrální složkou poslední vůle. Takový podpis by se měl nacházet na konci a uzavírat tak text testamentu. Zásadní spory ohledně vlastnoručního podpisu závěti spočívají v posuzování otázky, co lze objektivně a co naopak už ne považovat za podpis zůstavitele. Podpis v závěti je osobitým prvkem zůstavitele, kterým dokládá svou poslední vůli a dává tím najevo, že je osobou, která pořídila konkrétní závěť. Lze jen doporučit, aby k předcházení pozdějším sporům zůstavitel svou závěť podepsal celým svým jménem (popř. jmény)

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1744/2007.

⁷⁰ WÓJCIK, Sylwester, ZOLL, Fryderyk. In KORDASIEWICZ, Bogudar (ed). *Prawo spadkowe. Tom 10.* Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2009, s. 300.

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1744/2007: „... popřípadě, aby ji, je-li zdravotně postižen, napsal např. nohou či za pomoci protézy, je-li tento způsob psaní u něj možný a obvyklý a nese-li současně takový způsob psaní charakteristické znaky "rukopisu" pořizovatele závěti.“ ; PAZDAN, Maksymilian. In PIETRZYKOWSKI, Krzysztof (ed). *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450-1088.* Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2013, s. 842.

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2001, sp. zn. 30 Cdo 1975/2001.

a příjmením (popř. příjmeními).⁷³ Platnosti závěti nebrání pouhý podpis příjmením zůstavitele, pokud o totožnosti takové osoby nejsou žádné pochybnosti.⁷⁴

V polském dědickém právu je shodně v souladu s art. 949 k.c. podpis zůstavitele podstatnou náležitostí a jeho absence vyvolává neplatnost vlastnoručního testamentu. Rovněž i zde je doporučeno, aby podpis obsahoval jméno a příjmení zůstavitele. Totožně jako v české úpravě se můžeme setkat s případy, kdy postačující bude pouze příjmení zůstavitele, a to za předpokladu, že obsah testamentu nečiní pochybnosti o identifikaci osoby zůstavitele. Za závazný může být považován i testament podepsaný pseudonymem. Pouhé iniciály osoby uvedené v testamentu za podpis považovat nelze.⁷⁵

Rozdílné názory panují v české a polské úpravě v otázce, zda lze za podpis pro účely vlastnoručního testamentu považovat podpis zůstavitele vyjádřený příbuzenským vztahem (např. "Tvá matka"). V obou právních úpravách neexistuje jednotný názor na to, zda takový podpis lze považovat za dostačující v souladu se zákonným zněním. V české právní úpravě zaujal NS stanovisko, že podpis pouhým uvedením "Tvá matka" za dostačující považovat nelze.⁷⁶ Odlišný názor zastávají Mikeš a Muzikář ve svých publikacích, kde svůj názor zdůvodňují případným příbuzenským vztahem mezi pořizovatelem a dědicem, kdy v takových případech není obvyklé, aby se osoby vzájemně oslovovaly jménem a příjmením. Proto nepovažují za neplatné pouhé uvedení slov "Tvá matka" namísto podpisu za předpokladu, že zde nejsou pochybnosti o osobě pisatele a dědice a zároveň jsou splněny i další nezbytné předpoklady pro platnost závěti.⁷⁷ Oproti české právní úpravě polský Nejvyšší soud (dále jen "polský NS") v této věci zaujal liberálnější stanovisko, ve kterém se přiklonil k tvrzení, že je-li testament vypracován formou dopisu, postačí podpis použitelný v obyčejné korespondenci.⁷⁸

V obou výše uvedených rozhodnutích nejvyšších soudů se jednalo o totožné případy, kdy zůstavitel sepsal závěť ve formě dopisu adresovaném dědici, přičemž byl podepsán slovy "Tvá matka" a v případě polské závěti "Tvůj strýc". Český NS při rozhodování o této otázce nejprve upozornil na skutečnost, že současná právní úprava nestanoví způsob a rozsah

⁷³ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 63.

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. 1. 1983, sp. zn. 4 Cz 82/1982.

⁷⁵ KALTENBEK-SKARBEBEK, Liliana, ŽUREK, Waldemar. *Prawo spadkowe*. 4. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, s. 43 – 44.

⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 21 Cdo 51/2008.

⁷⁷ Např. MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 103.

⁷⁸ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 1973, sygn. akt III CZP 78/72: „Ważny jest testament własnoręczny (art. 949 k.c.) zawarty w liście spadkodawcy skierowanym do spadkobiercy, podpisany w sposób określający jedynie stosunek rodzinny spadkodawcy do spadkobiercy, jeżeli okoliczności nie nasuwają wątpliwości co do powagi i zamiaru takiego rozrządzenia.”

podpisu zůstavitele, vyžadovaného pro platnost závěti. Vycházel proto z dřívější úpravy dědického práva, kdy již za účinnosti OZO se za podpis zůstavitele v souladu se zákonným ustanovením nepovažoval podpis pouhým uvedením "Tvůj otec", "Tvůj syn", "Tvůj manžel".⁷⁹ Jako podpis však postačil podpis pouhým křestním jménem zůstavitele v případech, kdy závěť byla napsaná ve formě dopisu a nebyly zde pochybnosti o totožnosti takové osoby.⁸⁰ Dříve než český NS rozhodl ve věci, zabýval se nejprve rozdílnou formulací uvedenou v ust. § 476a obč. zák. a § 578 OZO. Pro platnost holografní závěti dle ust. § 476a obč. zák. byl vyžadován *podpis vlastní rukou*, naproti tomu OZO v ust. § 578 požadoval, aby zůstavitel holografní závěť podepsal *vlastní rukou svým jménem*. Výklad těchto dvou rozdílných formulací byl řešen již za účinnosti OZO, jelikož v ust. § 579 OZO pojednávajícím o allografní závěti byl jednou z podmínek pro platnost závěti vyžadován *vlastnoruční podpis* (obdobně jako v případě ust. § 476a obč. zák.). Již za účinnosti OZO bylo dovozeno, že tato odlišná formulace se z hlediska požadavků na podpis závěti vykládala shodně, tedy že zůstavitel musí podepsat závěť vlastní rukou svým jménem. Český NS se tedy přiklonil k dřívější rozhodovací praxi a dle jeho názoru podpisem, který neobsahuje jméno ani příjmení zůstavitele, není splněna náležitost podpisu závěti vyžadována zákonným ustanovením.⁸¹

Polský NS ve svém rozhodnutí rovněž upozornil na skutečnost, že ustanovení občanského zákoníku nestanoví, z jakých elementů se má skládat podpis zůstavitele. Zmiňuje se o dřívějším rozhodnutí polského NS, ve kterém polský NS zaujal stanovisko, že pro platnost vlastnoruční závěti obsažené v dopise postačí pouhý podpis *jménem* zůstavitele, pokud osobní vztah mezi zůstavitelem a adresátem odůvodňuje tento druh podpisu.⁸² Polský NS uvedl, že toto rozhodnutí bylo podkladem pro rozhodnutí Okresního soudu, který argumentoval, že ačkoliv v tomto případě se nejednalo o podpis jménem zůstavitele, existoval zde osobní vztah mezi zůstavitelem a adresátem, a proto podpis "Tvůj strýc" je v souladu s art. 949 k.c. Naproti tomu odvolatel argumentoval tím, že z dřívějšího rozhodnutí polského NS nevyplývá, aby každé slovo uvedené na konci dopisu bylo uznané za podpis v souladu s art. 949 k.c. Na základě těchto dvou argumentací polský NS platnost závěti obsažené v dopise podepsané pouhým příbuzenským vztahem odůvodnil tím, že v závěti – dopise

⁷⁹ Blíže: SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III.* 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 113.

⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněného ve Sbirce rozhodnutí Glaser-Unger pod č. 1211 z SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III.* 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 113.

⁸¹ Blíže Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 21 Cdo 51/2008.

⁸² Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 1960, sygn. akt III CO 8/60.

adresovaným kamarádovi – se předpokládá podpis uvedený jménem zůstavitele. Naproti tomu, je-li mezi zůstavitelem a adresátem rozdíl několika generací, vhodnější je vymezení označující např. rodinnými vazby zůstavitele a adresáta (dědice), např. v tomto případě "Tvůj strýc". Z tohoto důvodu polský NS rozhodl, že pro platnost vlastnoručního testamentu obsaženého v dopise postačí obě varianty, tedy jak podpis pouhým jménem zůstavitele, tak podpis určující příbuzenský vztah zůstavitele k dědici.⁸³

Pokud si tedy ve zkratce shrneme tato dvě rozhodnutí, tak oba NS své rozhodnutí činí s odkazem na dřívější rozhodovací praxi, kdy je připuštěna forma podpisu závěti ve formě dopisu pouhým křestním jménem, pokud o totožnosti takové osoby není pochyb. Je třeba zdůraznit, že ani v jednom případě nebyly pochybnosti o osobě pisatele a dědice, ale i přesto narazíme na dva zcela odlišné názory. V této otázce se přikláním k názoru polského NS a souhlasím s jeho argumentací, že je-li mezi zůstavitelem a adresátem rozdíl několika generací, nepředpokládá se, že takový zůstavitel by svůj podpis uvedl svým křestním jménem. Naopak se z logiky věci dovozuje, že takový podpis bude např. označený příbuzenským vztahem. Tento názor zastávám i za účinnosti § 1533 o.z., který obsahuje formulaci "*vlastní rukou ji podepíše.*" Pokud tedy nebude pochybnost o totožnosti zůstavitele, nemohu jinak než souhlasit s názorem polského NS.

4.1.2 Datum závěti

O.z. oproti obecnému požadavku uvedenému v § 476 odst. 2 obč. zák. za nedílnou součást závěti nepovažuje uvedení dne, měsíce a roku pořízení závěti. Toto tvrzení není výslovně v zákoně uvedeno, ačkoliv to a contrario lze dovodit z druhé věty obecného ust. § 1494 o.z. „...*Není-li zřejmé, který den, měsíc a rok byla závěť pořízena a pořídil-li zůstavitel více závětí, které si odporují nebo závisí-li jinak právní účinky závěti na určení doby jejího pořízení, je závěť neplatná.*“ Z uvedeného ustanovení tedy vyplývá, že zřejmost dne, měsíce a roku, kdy došlo k pořízení závěti, není v zákonem stanovených případech podstatnou náležitostí závěti. O.z. se zde nechal inspirovat OZO, který ve druhé větě ust. § 578 výslovně uváděl „...*Připojití den, rok a místo, kde se poslední vůle zřizuje, není sice nutno, ale je radno pro zamezení sporů.*“ OZO tedy na rozdíl od o.z. výslovně uváděl, že se jedná o nepodstatnou náležitost poslední vůle, zároveň ale doporučil k zamezení případným pozdějším sporům

⁸³ Blíže Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 1973, sygn. akt III CZP 78/72.

uvést datum v posledním pořízení.⁸⁴ Od předchozí úpravy v obč. zák. je odlišnost také v tom, že datum v závěti nemusí být nutně označené dnem, měsícem a rokem, postačí i údaj, ze kterého lze určení jejího pořízení bez pochybností dovodit, např. „v den mých sedmdesátých narozenin“.⁸⁵

Chybějící datum rovněž v polské právní úpravě nezpůsobuje v určitých případech neplatnost holografního testamentu. Kodeks cywilny v art. 949 § 2 normuje, že absence data neznamená automaticky neplatnost holografního testamentu, pokud nevyvolává pochybnosti o schopnosti zůstavitele pořídit testament, pokud jde o obsah poslední vůle nebo pokud jde o vzájemný vztah několika testamentů.⁸⁶ Lze tedy konstatovat, že obě právní úpravy definují obdobně případy, kdy je datum neodmyslitelnou součástí závěti a jehož nedostatek má za následek neplatnost závěti. Specifikace data není rovněž v polském dědickém právu konkretizována zákonem, přijímá se však, že by mělo být označeno dnem, měsícem a rokem, kdy byl testament pořízen. Postačí také i vyjádření data popisně, např. „v den mých padesátých narozenin“, shodně jako v české právní úpravě.⁸⁷

V souvislosti s datem vyvstala v polské právní úpravě zajímavá otázka, zda neuvedení data způsobuje neplatnost závěti i poté, kdy pochybnosti uvedené v art. 949 § 2 k.c., mohou být odstraněny v průběhu soudního řízení. Na tuto otázku se objevily dva názorové proudy. První je zastáváný Gwiazdomorskim, který se přiklonil k neplatnosti takto nedatovaného testamentu.⁸⁸ Druhý názor, zastáváný polským NS, se přiklonil k platnosti takového testamentu. Ve svém rozhodnutí polský NS argumentoval tím, že pokud dojde v průběhu soudního řízení k odstranění pochybností uvedených v art. 949 § 2 k.c., absence data nebude způsobovat neplatnost takového testamentu.⁸⁹ Osobně se přikláním k názoru polského NS. Domnívám se, že i v české právní úpravě, která nevyžaduje, aby zřejmost data vyplývala ze závětní listiny, by pochybnosti v případě nedatované závěti mohly být odstraněny v průběhu soudního řízení.

⁸⁴ SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III.* 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 111 – 113.

⁸⁵ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 61.

⁸⁶ KALTENBEK-SKARBEEK, Liliana, ŽUREK, Waldemar. *Prawo spadkowe.* 4. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, s. 44.

⁸⁷ PAZDAN, Maksymilian. In PIETRZYKOWSKI, Krzysztof (ed). *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450-1088.* Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2013, s. 844.

⁸⁸ Tamtéž, s. 845.

⁸⁹ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23. 10. 1992, sygn. akt III CZP 90/92: „Brak daty w testamentie własnoręcznym pociąga za sobą jego nieważność tylko wtedy, gdy postępowanie sądowe nie doprowadzi do usunięcia wątpliwości, o których mowa w art. 949 § 2 k.c. Przy ich wyjaśnianiu sąd bierze pod uwagę także dowody wskazujące sporządzenia testamentu.”

Přestože v obou srovnávaných úpravách není uvedení data v závěti považováno za podstatnou náležitost, jeho uvedení lze jen vřele doporučit. V praxi mohou totiž nastat případy, kdy datum bude hrát významnou roli, ať už pro posouzení duševní choroby či svéprávnosti pořizovatele nebo pro určení jiných náležitostí vyžadovaných pro platnost závěti.⁹⁰

4.1.3 Shrnutí

V úpravě holografní závěti vychází o.z. z předešlé úpravy zakotvené v obč. zák. s tím rozdílem, že uvedení data není v zákonem stanovených případech obligatorní náležitostí. Současně je umožněno uvést datum popisně, např. „v den mých sedmdesátých narozenin“.

V porovnání s polskou právní úpravou jsou si úpravy vlastnoruční závěti velmi podobné. Polská právní úprava se od české úpravy odlišuje rozdílným přístupem k podpisu vyjádřeného příbuzenským vztahem. Důvodem, proč se srovnávané právní úpravy v tomto ohledu liší, jsou odlišná rozhodnutí Nejvyšších soudů o dané problematice.

4.2 Závěť sepsaná jinak než vlastní rukou zůstavitele (allografní závěť)

Závěť sepsaná jinak než vlastní rukou zůstavitele neboli allografní závěť byla z naší právní úpravy vypuštěna v roce 1964 a opětovně navrácena v roce 1992 novelizací občanského zákoníku.⁹¹ Jak uvádí důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991, důvodem pro obnovení tohoto typu závěti bylo posílení dědění ze závěti.⁹² Úprava allografní závěti zakotvena v ust. § 1534 o.z. je obdobná jako úprava obsažená v ust. § 476b obč. zák.

Allografní závěť byla v Polsku zakotvena v roce 1946, kdy bylo důvodem pro zavedení této formy závěti usnadnění pořizování zůstavitelem. Holografní závěť se ne pro všechny osoby jevila jako nejvhodnější způsob pořízení a testament formou notářského zápisu bylo složité pořídit, jelikož se notáři v té době nacházeli pouze v krajských městech.⁹³ Ačkoliv je tento testament shodně jako v české právní úpravě označován jako allografní závěť, již při prvním seznámení se s polskou právní úpravou jsou v obou úpravách viditelné rozdíly. Proto přistoupím nejdříve k vymezení rozdílů, které vyplývají z definic allografní závěti, zakotvených v české a polské právní úpravě.

⁹⁰ Shodně PĚCHA, František. Závěť bez data? To bych nedoporučoval! *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 1, s. 14.

⁹¹ MUZIKÁŘ, Ladislav. In ELIÁŠ, Karel (ed). *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1. svazek*. 1. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 1248.

⁹² Důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb., občanský zákoník, s. 14.

⁹³ PIĄTOWSKI, J. S., KORDASIEWICZ, B. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu*. 7. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2011, s. 110.

Ust. § 1534 o.z. definuje allografní závěť jako „*závěť, kterou zůstavitel nenapsal vlastní rukou, musí vlastní rukou podepsat a před dvěma svědky současně přítomnými výslovně prohlásit, že listina obsahuje jeho poslední vůli.*“ Oproti tomu v polské úpravě v art. 951 k.c. stanoví, že „*zůstavitel může v přítomnosti dvou svědků prohlásit svou poslední vůli ústně před starostou, guvernérem, mluvčím kraje, tajemníkem kraje nebo obce nebo vrchním tajemníkem.*“⁹⁴ Česká právní úprava, která v případě tohoto typu závěti počítá pouze se současnou přítomností dvou svědků, polská právní úprava vyžaduje nejenom, aby zůstavitel prohlásil svou vůli ústně před dvěma svědky, ale současně i v přítomnosti úřední osoby. Z výše uvedených definicí vyplývá i druhá odlišnost, kdy české dědické právo řadí tuto závěť mezi soukromé závěti a polské dědické právo mezi testamenty veřejné. Třetí odlišnost spočívá v požadavku na formu tohoto typu závěti. V české právní úpravě je pro allografní závěť vyžadována písemná forma, v polské úpravě ústní forma, čímž spíše odpovídá naši privilegované závěti.

V o.z. není stejně jako v úpravě normované v obč. zák.. výslovně stanoven způsob vyhotovení takové závěti. Zůstavitel může závěť napsat za pomoci mechanických prostředků (na psacím stroji či počítači) nebo na žádost zůstavitele může sepsat závěť jiná osoba, dokonce i závětní dědic.⁹⁵ Na rozdíl od holografní závěti je zde obligatorní přítomnost dvou svědků, vůči kterým zůstavitel prohlašuje, že se jedná o jeho pravou vůli. Toto prohlášení musí být učiněno výslovně, pouhé konkludentní vyjádření zůstavitele, že se jedná o jeho vůli, k platnosti takové závěti nepostačuje.⁹⁶ Z textace zákona neplyne, že přítomnost svědků je vyžadována již při samotném sepsání závěti, ale jejich současná přítomnost je vyžadována při prohlášení zůstavitele o obsahu listiny.⁹⁷

V případě polské právní úpravy má úřední osoba podobnou funkci jako notář při sepisování testamentu formou notářského zápisu. O ústním prohlášení zůstavitele se činí zápis do protokolu.⁹⁸ Pro platnost testamentu není podstatné, kdo sepisuje protokol, takže shodně jako v české právní úpravě zaujal polský NS stanovisko, že pisatelem může být i závětní dědic.⁹⁹ Kodeks cywilny dále stanoví, že takový protokol se následně přečte zůstaviteli v přítomnosti dvou svědků a zůstavitel ho společně s úřední osobou a oběma svědky podepíše. V případě, že zůstavitel není schopen protokol podepsat, k.c. v art. 951 § 2 vyžaduje

⁹⁴ Art. 951 k.c.

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1883/96, (R 28/2000).

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3332/2009.

⁹⁷ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 79.

⁹⁸ KALTENBEK-SKARBEK, Liliana, ŽUREK, Waldemar. *Prawo spadkowe*. 4. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, s. 45.

⁹⁹ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1969, sygn. akt III CZP 76/69.

uvést do protokolu důvod takového nedostatku.¹⁰⁰ Dle art. 951 § 3 k.c. není umožněno osobám hluchým či němým pořídit testament touto formou.¹⁰¹

4.2.1 Datum závěti

I zde, stejně jako v případě holografní závěti, platí obecné ust. § 1494 o.z. v otázce uvedení data pořízení závěti. Oproti holografní závěti, kde není vyžadována přítomnost svědků, se zde setkáváme s otázkou, zda datum, které pořizovatel uvede v závěti, má být datem, kdy on sám podepíše svou poslední vůli, nebo zda se má tento okamžik vztahovat k podpisu svědků, jejichž přítomnost se při této formě vyžaduje. V této věci se přikláním k názoru Bednáře, který vychází z textace ust. § 1494 o.z. („*Není-li zřejmé, který den, měsíc a rok byla závěť pořízena...*“) a spojuje tento okamžik s okamžikem podpisu svědků, jelikož právě v tomto okamžiku je závěť pořízena.¹⁰²

V polské úpravě je v rámci ustanovení týkajícího se allografní závěti výslovně v art. 951 § 2 k.c. stanoveno, že do protokolu se zapíše datum jeho sepsání.¹⁰³ Přestože zákonné ustanovení vyžaduje uvedení data sepsání allografní závěti, polský NS v úmyslu zachovat platnost nedatovaného testamentu judikoval, že v případě chybějícího data se analogicky použije art. 949 § 2, pojednávající o případech, ve kterých datum není podstatnou náležitostí u holografní závěti.¹⁰⁴ Ačkoliv tedy k.c. vyžaduje uvedení data v allografní závěti, počítá polské dědické právo také s případy, kdy nedatovaná allografní závěť bude platná.

4.2.2 Shrnutí

Česká právní úprava allografní závěti odpovídá úpravě zakotvené v obč. zák. Polská právní úprava ve srovnání s českou úpravou stanoví odlišné pojetí tohoto typu závěti. Česká právní úprava je svou úpravou jednodušší, jelikož při prohlášení zůstavitele, že se jedná o jeho poslední vůli, postačí přítomnost dvou svědků. Kdežto polská úprava tento typ závěti více formalizuje, kromě přítomnosti dvou svědků vyžaduje účast úřední osoby. Tímto vymezením ji lze přirovnat k závěti před starostou obce normované v české právní úpravě.

¹⁰⁰ KALTENBEK-SKARBEK, Liliana, ŽUREK, Waldemar. *Prawo spadkowe*. 4. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, s. 45.

¹⁰¹ PIĄTOWSKI, J. S., KORDASIEWICZ, B. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu*. 7. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2011, s. 112.

¹⁰² BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 131.

¹⁰³ KALTENBEK-SKARBEK, Liliana, ŽUREK, Waldemar. *Prawo spadkowe*. 4. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, s. 45.

¹⁰⁴ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 1977, sygn. akt IV CR 494/77.

4.3 Závěť osoby nevidomé a osoby se smyslovým postižením

O.z. umožňuje při splnění stanovených podmínek sepsání testamentu osobám, které trpí určitým postižením. Ať už jsou to osoby nevidomé či osoby se smyslovým postižením, které nemohou číst nebo psát, je jim dána možnost pořídit testament o svém majetku. Zákon těmto osobám umožňuje volbu mezi pořízením závěti formou veřejné listiny nebo soukromé formy za současné přítomnosti tří svědků.¹⁰⁵

Pro osoby nevidomé se úprava v českém dědickém právu oproti předcházející nijak nezměnila. Nadále dle ust. § 1535 odst. 1 o.z. zůstává podmínka současné přítomnosti tří svědků, z nichž jeden závěť nahlas přečte. Je vyloučeno, aby byla pisatelem a předčitatelem jedna a táž osoba. V jejich přítomnosti pak zůstavitel potvrdí, že se jedná o jeho poslední vůli. Taková závěť nevidomé osoby by dle ust. § 1536 o.z. měla obsahovat určení, kdo závěť napsal, kdo jí přečetl, skutečnost, že zůstavitel nemůže číst nebo psát,¹⁰⁶ a způsob potvrzení zůstavitele, že se jedná o jeho pravou vůli. Určení těchto údajů je odůvodněno tím, že i nevidomý zůstavitel je osobou se smyslovým postižením.¹⁰⁷ Zůstavitel závěť podepíše, nebrání-li mu v tom žádná překážka. V případě, že zůstavitel nemůže psát, použije se obdobně ust. § 563 o.z., podle kterého zůstavitel učiní na listině rukou nebo jinak vlastní znamení (tradičně tři křížky). Takové vlastní znamení se vyžaduje provést v přítomnosti dvou svědků. Jestliže zůstavitel není schopen takto učinit na listině rukou nebo jinak vlastní znamení, je k takovému jednání osoby obligatorně vyžadována forma veřejné listiny.¹⁰⁸ Obdobně to upravoval i OZO v ust. § 580, který připouštěl nahrazení podpisu zůstavitele pouze vlastní rukou znamením ruky, nikoliv však jak umožňuje o.z. připojením vlastního znamení i jinak. Vlastní rukou znamení ruky bylo činěno zůstavitelem za přítomností tří svědků.¹⁰⁹

V případě osob se smyslovým postižením, dříve označovaných terminologicky jako osoby neslyšící a hluchoslepé, právní úprava doznala změny opět pouze terminologického charakteru. Při tomto pořízení je nadále dle ust. § 1535 odst. 2 o.z. vyžadována současná přítomnost tří svědků, kteří musí ovládat zůstavitelův zvolený způsob dorozumívání. Požadavek znalosti zvláštního způsobu dorozumívání je odůvodněn mezi jinými tím, že

¹⁰⁵ § 1535 o.z., § 1537 o.z.

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2012, sp. zn. 21 Cdo 341/2010: „Požadavku ustanovení § 476c odst. 2 obč. zák., aby v závěti bylo uvedeno, že zůstavitel „nemůže číst nebo psát“, vyhoví jakákoliv slovní formulace, která bude popisovat skutečný stav, kdy lze závěť ve smyslu ustanovení § 476c obč. zák. pořídit.“

¹⁰⁷ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 132.

¹⁰⁸ SEEMANOVÁ, Jana, POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře (podle nového občanského zákoníku). *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 5.

¹⁰⁹ SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III.* 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 127.

zůstavitel tímto způsobem před svědky potvrzuje, že listina zahrnuje jeho pravou vůli.¹¹⁰ Svědci, na rozdíl od allografní závěti osoby bez smyslového postižení, musí být s obsahem poslední vůle pořizovatele seznámeni.¹¹¹ Taktéž i zde, jako v případě pořizování nevidomou osobou, se obsahové náležitosti listiny doplňují o údaje uvedené v ust. § 1536 o.z. Co se týče podpisu zůstavitele, i zde platí to stejné, co bylo zmíněno výše.¹¹²

Polská právní úprava neumožňuje sepsat allografní závěť osobám se smyslovým postižením, tzn. osobám hluchým a němým. Polský k.c. při tomto typu závěti vyžaduje, aby zůstavitel prohlásil svou vůli ústně a ústně ji také potvrdil. Není zákonem umožněno, aby při prohlášení a potvrzení zůstavitelovi vůle byla použita znaková řeč.¹¹³ Ačkoliv polské pojetí allografní závěti je odlišné od českého, přistupuje dle mého názoru polský zákonodárce v této otázce striktně a měl by zvážit umožnění pořízení osobám se smyslovým postižením v případě tohoto typu závěti a stanovit předpoklady, jak tomu je v české právní úpravě. Uvedením podmínky, aby zůstavitelův zvolený způsob dorozumívání byl ovládán jak úřední osobou, tak současně přítomnými svědky, by dozajista byla splněna podmínka, aby tyto osoby byly s obsahem závěti seznámeny.

4.4 Jednotlivé typy závěti pořízené notářským zápisem

Vedle soukromých listin je v českém právním řádu umožněno sepsat závěť ve formě notářského zápisu. Oproti předcházející úpravě zakotvené v obč. zák., o.z. výslovně neuvádí v příslušných ustanoveních notářský zápis, ale nahrazuje ho pojmem veřejná listina, jelikož nová právní úprava počítá do budoucna vedle notářského zápisu, jako základní formy veřejné listiny, i s jinými zápisy, které budou považovány za veřejnou listinu (např. advokátní zápis).¹¹⁴ Podle přechodného ustanovení § 3026 odst. 2 o.z. se veřejnou listinou rozumí notářský zápis, který může být nahrazen rozhodnutím orgánu veřejné moci učiněného v mezích jeho pravomoci.

Pořizovat veřejnou listinou je umožněno každému a u některých osob se jedná o jedinou možnost, jak ji mohou pořídit. V české právní úpravě je tato forma závěti obligatorní pro osoby, které jsou nějakým způsobem ve své testovací způsobilosti omezeny. Prvním případem jsou osoby nezletilé, které dovršily patnácti let věku a dosud nenabýly plné

¹¹⁰ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 132.

¹¹¹ MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi.* Praha: Leges, 2011, s. 106 – 107.

¹¹² ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 132 – 133.

¹¹³ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 107.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 131.

svéprávnosti. Druhým případem jsou osoby, které byly ve své svéprávnosti omezeny. Takové osoby v rámci svého omezení mohou pořizovat pouze formou veřejné listiny. Třetí případ se týká osob, které nemohou číst a psát a zároveň svůj podpis nahradit rukou nebo jinak vlastním znamením. Čtvrtý případ se vztahuje k možnosti založení nadace či nadačního fondu. Poslední případ upravuje pořizování osob ve zdravotnickém zařízení, které v obč. zák. nebyly upraveny.¹¹⁵ O.z. přichází s ustanovením, které v obč. zák. chybělo, ve kterém stanoví povinnost osobě, která danou veřejnou listinu sepisuje, aby se přesvědčila, zda zůstavitel činí svou poslední vůli s rozvahou, vážně a bez donucení.¹¹⁶ Toto ustanovení považuji za vhodné doplnění nejenom s ohledem na ochranu způsobilosti omezeného testátora, ale i případných dědiců, kteří v následných sporech o platnost či neplatnost poslední vůle budou důkazně omezeni v prokazování zdravotního stavu pořizovatele.

Polská právní úprava umožňuje pořídit všem ve formě notářského zápisu, ale na rozdíl od české úpravy to nestanoví jako povinnou formu pro nikoho. Polský právní řád pouze zakotvuje v art. 950 k.c. možnost pořízení závěti ve formě notářského zápisu. Zvláštní požadavky najdeme v zákoně o notářství,¹¹⁷ a to konkrétně v art. 79 – 95, kde jsou postupně v jednotlivých ustanoveních upraveny úkony notáře, které činí v souvislosti se sepisováním tohoto typu testamentu.¹¹⁸

4.4.1 Závěť nezletilých osob

V české právní úpravě je pořizovací způsobilost přiznána rovněž osobám, které dovršily patnácti let věku a nejsou plně svéprávné.¹¹⁹ Takovým osobám je umožněno pořídit o svém majetku bez souhlasu zákonného zástupce pouze ve formě veřejné listiny. Zákon zde nezmiňuje výslovně notářský zápis, ale obecně uvádí formu veřejné listiny. Právní úprava tak nechce bránit tomu, aby kompetence pořizovat závěti nezletilých osob byla v budoucnu přenesena na soudy, které zde i v minulosti měly své místo.¹²⁰ Počítal s nimi OZO v ustanovení § 569, který normoval, že osoby, které dovršily čtrnácti let věku a nepřekročily

¹¹⁵ SEEMANOVÁ, Jana, POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře (podle nového občanského zákoníku). *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 5 – 6.

¹¹⁶ FRINTA, Ondřej. Závěť (nejen) v návrhu nového OZ. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 11, s. 1209.

¹¹⁷ Ustawa Dz. U. 1991 nr 22 poz. 91 z dnia 14 lutego 1991 r., Prawo o notariacie.

¹¹⁸ WÓJCIK, Sylwester, ZOLL, Fryderyk. In KORDASIEWICZ, Boguďar (ed). *Prawo spadkowe. Tom 10*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2009, s. 305.

¹¹⁹ Plně svéprávnosti může nezletilý nabýt buď soudním přiznáním svéprávnosti (tzv. emancipací), nebo uzavřením manželství.

¹²⁰ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 627.

osmnáct let věku, mohly pořizovat ústně před kterýmkoliv okresním soudem nebo před notářem.¹²¹

O.z. neuvádí žádná omezení, co se týká rozsahu majetku, o kterém je nezletilcům dána možnost pořizovat, jak je tomu v případě osob závislých na alkoholu či psychotropních látkách. Nabízí se proto otázka, zda v případě pořizování závěti u těchto nezletilých osob má mít přednost ochrana nezletilé osoby nebo naopak volnost zůstavitele v nakládání se svým majetkem. Za účinnosti obč. zák. se v důsledku obecné úpravy v ust. § 476d odst. 2 vyskytly dva názorové proudy. Dle prvního názoru, zastávaného Mikešem a Muzikářem, se v případě pořizování nezletilých osob neaplikuje hledisko, zda úkon je pro nezletilce prospěšný či nikoliv. Proto by jim mělo být umožněno pořizovat o celém jejich majetku.¹²² Naproti tomu Bezouška tvrdí, že je potřeba ustanovení týkající se nezletilých vykládat ve spojení s ust. § 9 obč. zák. Má jim být dána pořizovací způsobilost jen do té míry, která je přiměřená jejich rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku.¹²³ Osobně se domnívám, že ust. § 1526 o.z. (dříve § 476d odst. 2 obč. zák.) je *lex specialis* ve vztahu k ust. § 31 o.z. (dříve § 9 obč. zák.). Ust. § 1526 o.z. určuje věkovou hranici nezletilců, ve které je jim dána možnost pořizovat s omezením, že takové pořízení může být učiněno jen ve formě veřejné listiny. Ochrana nezletilců, která plyne z ust. § 31 o.z., je zde dána požadavkem formy veřejné listiny. Notář, který bude sepisovat takovou závěť, má povinnost přesvědčit se, zda takový projev poslední vůle je činěn s rozvahou, vážně a bez donucení, jak je vyžadováno v ust. § 1538 o.z. Jelikož u pořizování nezletilců je z principu osobního charakteru závěti vyloučeno spolupůsobení zákonného zástupce, který při jiných právních jednáních nezletilého představuje určitou záruku jejich ochrany (např. v ust. § 35 o.z. týkající se možnosti ukončení závazku nezletilého k výkonu závislé práce), je jeho postavení nahrazeno spolupůsobením notáře. Nezletilý, který dovršil věku patnácti let, by měl mít za těchto okolností volnost při nakládání se svým majetkem, a mít tak možnost pořídit o celém svém majetku. Kdyby úmyslem zákonodárce bylo omezit rozsah jeho pořizovací způsobilosti, tuto skutečnost by zakotvil v zákoně, jak tomu bylo v ust. § 540 odst. 2 občanského zákoníku z roku 1950.¹²⁴ *De lege ferenda* bych navrhovala, aby případný rozsah majetku, o kterém by nezletilci byla dána

¹²¹ SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III.* 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 99 – 100.

¹²² Např. MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi.* Praha: Leges, 2011, s. 65.

¹²³ BEZOUŠKA, Petr. Nezletilý a závěť notářským zápisem. *Právní rádce*, 2005, roč. 13, č. 4, s. 21.

¹²⁴ § 540 odst. 2 stanovil, že nezletilý, který dovršil patnácti let, může pořizovat o majetku, který nabyt vlastní prací.

testamentární způsobilost, byla výslovně stanovena zákonem. Vyvarovalo by se tak výkladovým problémům, které již za účinnosti obč. zák. panovaly.

Jak jsem již zmiňovala v podkapitole týkající se testovací způsobilosti zůstavitele, polská právní úprava neumožňuje pořídit závěť nezletilým osobám. Kodeks cywilny nepřijal dřívější úpravu stanovenou v art. 76 Dekretu Prawa spadkowego, který nezletilcům umožňoval pořídit pro případ své smrti před notářem nebo v jedné ze zvláštních forem. Souhlasím s Rzewuskim, který se ve svém článku přiklání k znovuzavedení možnosti pořídit závěť nezletilým osobám, tak jak tomu bylo v Dekretu prawa spadkowego. Neumožnění pořídit závěť osobám starším šestnácti let je dle jeho názoru v rozporu se zásadou testovací svobody zůstavitele, ke které se polské dědické právo hlásí. Rovněž je potřeba zohlednit, že v dnešním moderním světě jsou nezletilci natolik vyspělí, že by jim měla být přiznána pořizovací způsobilost, jako je tomu v jiných kontinentálních právních kodexech.¹²⁵

4.4.2 Závěť osob omezených ve svéprávnosti

Osobám omezeným ve svéprávnosti umožňuje česká právní úprava pořídit v rámci svého omezení vyplývajícího z rozhodnutí soudu. Forma veřejné listiny (tedy notářského zápisu) je však pro ně obligatorní. Tato skutečnost je odůvodněna ochranou těchto osob, které v důsledku své duševní choroby či mentální retardace mohou být snadno ovlivněny a zneužity ve prospěch jiných osob. Notářský zápis představuje tedy jistotu, že s jejich majetkem bude naloženo dle jejich skutečné vůle.¹²⁶

Obnovení testovací způsobilosti osoby omezené ve svéprávnosti nespojuje nově o.z. s okamžikem právní moci rozsudku, jímž je osobě navracena plná svéprávnost, ale s okamžikem faktického uzdravení. Výslovně v ust. § 1527 o.z. hovoří o tom, že taková osoba může i přes toto omezení platně pořídit o svém majetku, a to dokonce i v jakékoliv formě, pokud je schopna projevit svou vlastní vůli. Takovým osobám dává zákon možnost pořídit před právní mocí rozhodnutí, kterým by jim byla plná svéprávnost navracena. Na tomto místě souhlasím s Frintou, že by taková osoba měla pořídit dostatečný důkazní materiál o svém zdravotním stavu (např. lékařské vysvědčení o zdravotním stavu) pro případ pozdějšího napadnutí platnosti závěti.¹²⁷

Zvláštnost lze spatřovat v ust. § 1528 odst. 2 o.z., kde je speciální úprava věnována osobám, jejichž svéprávnost byla omezena z důvodů určité chorobné závislosti. Ať už byla

¹²⁵ RZEWUSKI, Maciej. Zdolność testowania - uwagi de lege lata i de lege ferenda. *Przeгляд sądowy*, 2012, č. 6, s. 95.

¹²⁶ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 60.

¹²⁷ FRINTA, Ondřej. Závěť (nejen) v návrhu nového OZ. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 11, s. 1209.

taková osoba omezena z důvodu závislosti na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek či závislosti na hráčské vášni, která představuje závažnou duševní poruchu, je jí dána možnost pořídit v rozsahu svého omezení v jakékoliv formě, ale pouze o polovině své pozůstalosti. Druhá polovina pak připadá zákonným dědicům. Zákon připouští výjimku v případech, kdy zákonným dědicem je pouze stát. Za těchto okolností je umožněno takovému zůstaviteli pořídit o celé své pozůstalosti. Tato koncepce je inspirována OZO, který v ustanovení § 568 odst. 2 normoval o marnotratnicích a umožňoval takovým osobám rovněž pořídit pouze o polovině svého majetku jako výraz ochrany jejich rodiny, která je takovou marnotratnou osobou vystavována nebezpečí.¹²⁸

Závěť osob omezených ve svéprávnosti polská právní úprava nenormuje. V polském dědickém právu je připuštěna možnost pořídit závěť pouze plně svéprávné osobě. Nejsou tedy připuštěny žádné výjimky v případě osob omezených ve svéprávnosti, jak je tomu v české úpravě.

4.4.3 Založení nadace nebo nadačního fondu

Úprava nadace a nadačního fondu doznala v české úpravě s příchodem o.z. změny. Nadále zůstává tato problematika upravena pod společným pojmem fundace, a to v obecné části o.z. Nově zákon umožňuje založení nadace nebo nadačního fondu nejenom prostřednictvím závěti, ale i dědickou smlouvou či dovětkem (souhrnně pořízením pro případ smrti).¹²⁹

Polské právo umožňuje založit nadaci pouze prostřednictvím závěti, nikoliv však dědickou smlouvou či dovětkem, jelikož tyto dva druhy pořízené pro případ smrti nenormuje. Podle art. 927 § 3 k.c. může být nadace dědicem, je-li zapsaná do Celostátního soudního rejstříku (Krajowego Rejestru Sądowego) a tento zápis se uskuteční do dvou let od vyhlášení testamentu.¹³⁰ Vznik nadace nebo nadačního fondu je rovněž v české úpravě vázán na zápis do nadačního rejstříku, ale takový zápis se podle ust. § 1478 o.z. musí uskutečnit do jednoho roku od smrti zůstavitele.

Zásadní odlišnost spočívá v požadavku na formu takového pořízení pro případ smrti. Na rozdíl od české úpravy, která v ust. § 309 odst. 4 o.z. vyžaduje pro nadační listinu formu

¹²⁸ SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III.* 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 97 – 98.

¹²⁹ § 309 o.z.

¹³⁰ ZAŁUCKI, Mariusz. Ustanowienie fundacji w testamencie. *PERIODYK NAUKOWY AKADEMII POLONIJNEJ*, 2013, roč. 1, č. 7, s. 135.

veřejné listiny (tedy rovněž pro pořízení pro případ smrti), je úprava v polském dědickém právu odlišná. Podle art. 3 zákona o fundacích¹³¹ by mělo být obecně prohlášení o záměru zřídit nadaci předloženo ve formě notářského zápisu. Tato forma se však nevyžaduje, je-li nadace zřízená testamentem. Z toho vyplývá, že založení nadace v polské právní úpravě je přípustné v každé formě testamentu, ať už obvyklého nebo zvláštního.¹³²

4.4.4 Závěť osob umístěných ve zdravotnickém zařízení

České právo novou právní úpravou zakotvenou v ust. § 1493 o.z. pamatuje na případy, kdy zůstavitel, v době kdy se nachází v péči zařízení, ať už zdravotnického či sociálního, pořídí závěť ve prospěch osoby, která o něj v průběhu jeho pobytu pečovala. Jedná se o případ omezení testovací svobody zůstavitele, sloužící k jeho ochraně.¹³³ Obdoba tohoto ustanovení je pak upravena v souvislosti s darováním.¹³⁴

Pořízení je v těchto případech možné za předpokladu sepsání závěti notářským zápisem. Tato skutečnost je odůvodněna právními důsledky tohoto jednání. Forma veřejné listiny má zajistit, aby osoba, která se nachází v péči jiné osoby, nebyla pod jejím nátlakem a nátlakem svých vlastních pocitů vděčnosti ovlivněna při sepisování tohoto závažného právního jednání.¹³⁵

Omezit testovací svobodu nelze v těchto případech bezvýjimečně, proto pokud je osoba propuštěna ze zařízení a stále trvá na tom, že svůj majetek zanechá jako projev svého vděku některému ze zaměstnanců zařízení, a současně může bez obtíže pořídít ve formě veřejné listiny, pravidla o neplatnosti povolání uvedená výše se nepoužijí. Zachována bude platnost závěti nebo dovětky, nikoliv již dědické smlouvy, jelikož v případě dědické smlouvy se jedná o dvoustranné právní jednání, a nelze ho tak jednostranně měnit jako v případě závěti nebo dovětky.¹³⁶

Úprava pořizování osob nacházejících se v péči zařízení poskytujících zdravotnické nebo sociální služby polská právní úprava nezná.

¹³¹ Ustawa Dz. U. 1984 nr 21 poz. 97 z dnia 6 kwietnia 1984 r., O fundacjach.

¹³² ZAŁUCKI, Mariusz. Ustanowienie fundacji w testamencie. *PERIODYK NAUKOWY AKADEMII POLONIJNEJ*, 2013, roč. 1, č. 7, s. 135.

¹³³ § 1493 o.z.

¹³⁴ § 2067 o.z.,

¹³⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, s. 613 – 614.

¹³⁶ Tamtéž, s. 614.

4.4.5 Shrnutí

Možnost pořízení závěti notářským zápisem bylo v české právní úpravě umožněno již za účinnosti obč. zák. Nyní je úprava doplněna o závět' osob umístěných ve zdravotnickém zařízení a oproti předchozí úpravě došlo k posunu v tom, že navrácení testovací způsobilosti osoby omezené ve svéprávnosti není vázáno na právní moc rozhodnutí, ale na faktický stav.

Oproti české úpravě je v polském právním systému zakotvena stručnější úprava týkající se závěti pořízené notářským zápisem, vzhledem k tomu, že zde nejsou připuštěny výjimky z pořizovací nezpůsobilosti.

5 Úlevy při pořizování závěti

Úprava privilegovaných závětí neboli úlev při pořizování je po desítkách let navrácena do českého právního řádu. Takové závěti jsou charakteristické dvěma znaky. Za prvé je lze pořídit za mimořádných okolností stanovených zákonem. Benevolence u těchto typů závětí představuje mimořádnost okolností, které mohou nastat, a zabránit tak zůstaviteli, aby zanechal závěť se všemi formálními náležitostmi kladenými na něj zákonem. Za druhé je platnost takto pořizovaných závětí časově omezena.¹³⁷

Česká právní úprava stanoví omezenou platnost v závislosti na jednotlivých privilegovaných závětech. V případě ústní závěti je platnost omezena dobou dvou týdnů ode dne pořízení za předpokladu, že zůstavitel nenadálou událost, ve které se ocitl, přežije. U závěti zaznamenané starostou obce je doba platnosti omezena délkou tří měsíců od doby jejího pořízení. Stejně tomu tak je i v případě závěti pořízené na palubě námořního plavidla, letadla a ve válce před velitelem vojenské jednotky. Rozhodující skutečnosti pro započítání těchto lhůt je, že zůstavitel nabytí možnost pořídit o svém majetku veřejnou listinou.¹³⁸

V polské právní úpravě jsou rovněž privilegované závěti charakteristické dvěma znaky. Oproti české úpravě je platnost všech typů privilegovaných testamentů omezena lhůtou šesti měsíců. Uvedená lhůta běží od skončení události, která zapříčinila, že zůstavitel nemohl dodržet obvyklou formu testamentu, ledaže před uplynutím této lhůty zemřel. Tato doba neplyne po dobu, kdy zůstavitel nemá možnost pořídit testament v obvyklé formě.¹³⁹

V této kapitole postupně rozeberu privilegované závěti, které připouští české a polské dědické právo zůstaviteli za mimořádných okolností pořídit.

5.1 Závěť ústní před třemi svědky

První z privilegovaných závětí je v české právní úpravě podle ust. § 1542 o.z. ústní závěť před třemi svědky. Již z názvu můžeme dovodit, že představuje výjimku z obecného požadavku písemné formy pro pořizování. Tato forma je v české právní úpravě řazena mezi soukromé závěti, která pro svou platnost vyžaduje současnou přítomnost tří svědků a také určitou mimořádnou situaci.

¹³⁷ ELIÁŠ, Karel. Privilegované závěti a osnova českého občanského zákoníku. *Ad notam*, 2009, roč. 15, č. 2, s. 44.

¹³⁸ Tamtéž, s. 45.

¹³⁹ PIĄTOWSKI, J. S., KORDASIEWICZ, Bogudar. *Prawo spadkowe- Zarys wykladu*. 7. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2011, s. 112.

Dle ust. § 1542 o.z. lze za takovou situaci pokládat *nenadálou událost*, kdy je osoba v patrném a bezprostředním ohrožení života, a také *mimořádnou událost*, kdy se osoba nachází v místě, ve kterém je společenský styk ochromen a nelze po ní proto rozumně požadovat, aby pořídila v jiné formě. V prvním případě si jako nenadálou událost můžeme představit příklad autonehody, kdy těžce zraněná osoba projeví svou poslední vůli před nejméně třemi osobami. Naproti tomu mimořádnou situací může být povodeň, vichřice či jiné přírodní jevy. Tato druhá kategorie se neváže na zdravotní stav zůstavitele, ale především na výskyt v místě, kde je jeho život ohrožen. Tato mimořádná okolnost je doplněna ještě o podmínku, že po zůstaviteli v dané chvíli nelze vyžadovat, aby pořídil v jiné formě, než je ústní závěť.¹⁴⁰

Polské dědické právo normuje ústní závěť obdobně v art. 952 k.c., a to rovněž ve dvou alternativních situacích. Obava blízké smrti zůstavitele jako první situace musí být současně odůvodněna objektivně i subjektivně. Taková obava může být zapříčiněna následkem těžké nemoci zůstavitele.¹⁴¹ Druhá okolnost umožňující sepsání této formy se stejně jako v české úpravě váže k neobvyklým a výjimečným událostem (např. k epidemii, povodni). Pro zůstavitele je v takových situacích nemožné nebo velice problematické pořádit v jakékoliv formě testament obvyklý. Z předchozích podkapitol již víme, že mezi testaments obvyklé k.c. řadí testament holografní, allografní a testament formou notářského zápisu. Zachování formy testamentu vlastnoručního bude nemožné, pokud zůstaviteli je odňata schopnost psaní. Naproti tomu obtížná může být komunikace s notářem či jinou úřední osobou, zapříčiněna například odříznutím komunikace následkem povodně.¹⁴²

Obě právní úpravy stanoví zákonným ustanovením postup pro určení obsahu ústní závěti. V české právní úpravě je tento postup upraven v ust. § 145 zákona o zvláštních řízeních soudních,¹⁴³ v polské právní úpravě pak v art. 952 k.c.¹⁴⁴ Toto dosvědčení může být v obou právních úpravách uskutečněno dvojím způsobem, a to buď prostřednictvím sepsání záznamu o zůstavitelově poslední vůli přes svědky, nebo následným soudním určením.¹⁴⁵ Na rozdíl od české právní úpravy, která v ust. § 1542 odst. 2 o.z. neukládá formální náležitosti

¹⁴⁰ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 146.

¹⁴¹ KALTENBEK-SKARBEK, Liliana, ŻUREK, Waldemar. *Prawo spadkowe.* 4. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, s. 46.

¹⁴² PIĄTOWSKI, J. S., KORDASIEWICZ, Bogudar. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu.* 7. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2011, s. 113.

¹⁴³ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁴ Art. 952 k.c.

¹⁴⁵ KALTENBEK-SKARBEK, Liliana, ŻUREK, Waldemar. *Prawo spadkowe.* 4. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, s. 46.

pro takový záznam, art. 952 § 2 k.c. stanoví, aby jeden ze svědků, či dokonce třetí osoba sepsali takový záznam do jednoho roku od projevu poslední vůle s uvedením data a místa, kde k projevu došlo, a současně data a místa pořízení textu a tento text byl podepsán zůstavitelem a dvěma svědky, nebo všemi svědky.¹⁴⁶ V případech, kdy nedojde k sepsání záznamu o poslední vůli zůstavitele, nastupuje v obou právních úpravách možnost potvrzení ústního testamentu výpovědí svědků před soudem. Soudu je v obou právních úpravách uložena povinnost vyslechnout všechny svědky, před kterými zůstavitel projevil svou poslední vůli. Pokud výslech jednoho ze svědků není možný (například z důvodu jeho smrti), soud může potvrdit testament na podkladě souhlasné výpovědi dvou svědků.¹⁴⁷

5.2 Závěť zaznamenaná starostou obce, na jejímž území se zůstavitel nalézá

V české právní úpravě je pravomoc pro sepsání této veřejné závěti s úlevami svěřena starostovi obce, případně jeho zástupci určenému příslušnými právními předpisy. Důvodná obava, že testátor by mohl zemřít dříve, než by mu bylo umožněno pořídit závěť formou veřejné listiny, je primárním předpokladem této privilegované formy. V takových situacích se vyžaduje přítomnost dvou svědků, nikoliv však jejich současná, jak je tomu u závěti ústní.¹⁴⁸ Svědkové, jejichž přítomnost je při tomto typu závěti zákonem vyžadována, podepíší společně se starostou obce záznam o závěti, o kterém zůstavitel potvrdí, že se jedná o jeho pravou vůli. Při splnění zákonem stanovených předpokladů bude mít tento záznam podobu veřejné listiny. Nedodržení formálních náležitostí nemá za následek neplatnost takové závěti, ale toto pořízení se pak nadále bude považovat pouze za soukromou listinu. Úschovu závěti u notáře pak obstará obec, jejíž pověřená osoba danou závěť sepisovala. Taková závěť je evidována v Evidenci právních jednání pro případ smrti.¹⁴⁹

Polská právní úprava tuto privilegovanou závěť před starostou obce neupravuje. Tato skutečnost je dle mého názoru zapříčiněna tím, že tento typ závěti je v polské právní úpravě upraven jako allografní závěť, při které je vyžadována přítomnost úřední osoby (např. starosty) a dvou svědků. Odlišnost od české závěti zaznamenané před starostou obce spočívá

¹⁴⁶ KALTENBEK-SKARBEK, Liliana, ŽUREK, Waldemar. *Prawo spadkowe*. 4. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, s. 46.

¹⁴⁷ KALTENBEK-SKARBEK, Liliana, ŽUREK, Waldemar. *Prawo spadkowe*. 4. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, s. 48.; ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 147.

¹⁴⁸ KŘIVSKÁ, Miloslava. Privilegované závěti. *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 5, s. 10.

¹⁴⁹ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 148 – 151.

v tom, že zde není vyžadována důvodná obava zůstavitele ze své smrti, která by zapříčinila nemožnost pořízení závěti ve formě veřejné listiny.

5.3 Závět' pořízená na palubě námořního plavidla a letadla

Zvláštní okolnost, která umožňuje v české právní úpravě pořídit testament s určitými úlevami, je plavba na lodi a doprava letadlem. Předpokladem aplikace českého práva je skutečnost, že taková osoba se bude nacházet na palubě lodi plující pod státní vlajkou České republiky nebo letadla zapsaného v leteckém rejstříku našeho státu. Tuto formu testamentu řadí česká právní úprava mezi testamenty veřejné, jelikož zůstavitel činí svůj projev vůle před velitelem námořního plavidla nebo letadla, případně před jeho zástupcem. O.z. ale dodává, že sepsání této privilegované závěti nesmí bránit veliteli v péči o bezpečnost plavidla či letadla, která má přednost před zaznamenáním závěti. Při této privilegované závěti je zákonem vyžadováno, aby zůstavitel pro takové pořízení měl vážný důvod, ačkoliv poslední věta v ust. § 1544 odst. 1 uvádí, že neexistencí vážného důvodu není popřena platnost takové závěti.¹⁵⁰ Osobě, která záznam o poslední vůli zůstavitele sepsala, jsou v ust. § 1547 o.z. stanoveny určité povinnosti. Taková osoba je povinna záznam o poslední vůli přečíst v přítomnosti zůstavitele a dvou svědků. Poté svým podpisem a podpisem přítomných svědků stvrdit prohlášení zůstavitele, že se jedná o jeho poslední vůli. Tím je završen proces pořizování a listině je přiznána podoba veřejné listiny. Obdobně jako je tomu v případě pořízení před starostou obce, i zde nedodržení formálních náležitostí nezakládá v českém právu neplatnost závěti, ale pouhou ztrátu povahy veřejné listiny.¹⁵¹

Polský kodeks cywilny rovněž upravuje tuto privilegovanou závět', a to za obdobných podmínek v art. 953 k.c. Polská právní úprava na rozdíl od české úpravy výslovně v zákoně stanoví, že pokud by nebylo možné pořídit testament způsobem uvedeným v art. 953 k.c. (např. z důvodů naléhavých povinností velitele a jeho zástupce), je zůstaviteli v takových situacích umožněno pořídit testament ústní. Pořízení ústního testamentu se za těchto okolností nebude vázat na podmínku, zda zůstavitel má, nebo nemá možnost pořídit testament obvyklý (prakticky jen vlastnoruční, jelikož polská právní úprava u dalších testamentů obvyklých vyžaduje přítomnost úřední osoby).¹⁵² Kodeks cywilny na rozdíl od české úpravy výslovně tedy nestanoví, že takové pořízení závěti nesmí bránit bezpečnosti plavby nebo letu. Na místo

¹⁵⁰ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 68.

¹⁵¹ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 149 – 150.

¹⁵² PAZDAN, Maksymilian. In PIETRZYKOWSKI, Krzysztof (ed). *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450-1088*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2013, s. 860.

toho pouze uvádí možnost zůstavitele pořídit ústní závěť, nastala-li by taková situace. Odlišnost od české úpravy spočívá také v tom, že dle art. 953 k.c. není vyžadováno, aby zůstavitel pro takové pořízení měl vážný důvod.¹⁵³

V případě pořízení takové závěti je v české úpravě veliteli námořního plavidla či letadla uložena povinnost zaznamenat v palubním či lodním deníku sepsání takové závěti. Poté ji velitel bez zbytečného odkladu odevzdá zastupitelskému úřadu České republiky, který se nachází nejbližší přístavu, do kterého námořní plavidlo připlulo, nebo místu, kde letadlo přistálo. Příslušní velitelé takovou listinu mohou rovněž předat orgánu veřejné moci, u něhož jsou tyto objekty zapsány v rejstříku.¹⁵⁴ Polské dědické právo stanoví obdobně povinnost veliteli námořního plavidla či letadla odevzdat pořízenou závěť. Na rozdíl od České republiky, která je vnitrozemským státem, by takovým orgánem měl být okresní soud, který je nejbližší místu, kde námořní plavidlo připlulo či letadlo přistálo. Za hranicemi polského státu pak má velitel povinnost odevzdat závěť zastupitelskému úřadu Polské republiky.¹⁵⁵

5.4 Závěť pořízená ve válce

Privilegium při pořizování mají rovněž vojáci a další osoby náležející k ozbrojeným silám, které se nacházejí v ozbrojeném konfliktu a ve vojenských operacích. Český právní řád umožňuje sepsání takové závěti před velitelem vojenské jednotky České republiky nebo jiným vojákem v hodnosti důstojníka nebo vyšší. K platnosti závěti je vyžadována přítomnost dvou svědků. I zde, při splnění určitých požadavků uvedených v ust. § 1547 odst. 1 o.z., bude takto pořízená závěť považována za veřejnou listinu. Povinností velitele je pak předat pořízenou závěť Ministerstvu obrany České republiky, které obstará její úschovu u notáře.¹⁵⁶

Na rozdíl od české právní úpravy je úprava vojenského testamentu v polském dědickém právu podrobnější. Vojenské testamentsy jsou blíže specifikovány v nařízení ministra národní obrany z 30. ledna 1965.¹⁵⁷ Polský k.c. v art. 954 pouze odkazuje na toto nařízení a blíže nevymezuje tuto privilegovanou formu testamentu. Nařízení ministra národní obrany je svým obsahem velice stručné. Ve svých pěti ustanoveních nejprve uvádí osoby, kterým je umožněno pořídit tento vojenský testamentu a následně pojednává o jeho možných formách. Tento druh testamentu zvláštního může být v souladu s nařízením učiněný ve třech

¹⁵³ Art. 953 k.c.

¹⁵⁴ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 69.

¹⁵⁵ PAZDAN, Maksymilian. In PIETRZYKOWSKI, Krzysztof (ed). *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450-1088*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2013, s. 860.

¹⁵⁶ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 69.

¹⁵⁷ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej Dz. U. 1945 nr 7 poz. 38 z dnia 30 stycznia 1945 r., w sprawie testamentów wojskowych.

základních formách a jedné další, výjimečné formě. Za prvé zůstavitel může projevit svou vůli ústně před vojenským soudem. Soudce tuto skutečnost zapíše do protokolu s uvedením místa a data jeho pořízení. Poté společně se zůstavitelem podepíše sepsaný a zůstavitelem přečtený protokol. Takto pořízený testament řadí polské dědické právo mezi testamenty veřejné. Za druhé může zůstavitel svůj projev učinit v současné přítomnosti dvou svědků. Nařízení rovněž pamatuje na situace, kdy zůstavitel nemůže psát. V takovém případě projeví zůstavitel svou vůli před třemi svědky, jejichž přítomnost je současně vyžadována. Výjimečná forma tohoto druhu testamentu nastupuje v případech, kdy v důsledku zranění či nemoci je zůstaviteli odňata možnost učinit testament v jedné ze tří výše uvedených forem (před vojenským soudem, za přítomnosti dvou svědků, nebo za přítomnosti tří svědků). V těchto situacích je zůstaviteli dána možnost pořídit testament ve formě ústní před dvěma svědky.¹⁵⁸

5.5 Shrnutí

Navracení privilegovaných závětí do české právní úpravy hodnotím kladně, jelikož je opět pamatováno na mimořádné okolnosti, ve kterých se zůstavitel může ocitnout. V polské právní úpravě je tento typ závěti podrobněji rozveden a to z důvodu, že úprava privilegovaných závětí je v polském dědickém právu nepřetržitě zakotvena. Polská právní úprava je především v úpravě vojenských testamentů propracovanější. Na rozdíl od naší právní úpravy blíže specifikuje tři základní a jednu výjimečnou formu tohoto testamentu, které naše právní úprava nezná.

¹⁵⁸ WÓJCIK, Sylwester, ZOLL, Fryderyk. In KORDASIEWICZ, Bogudar (ed). *Prawo spadkowe. Tom 10*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2009, s. 324 – 325.

6 Svědci závěti

Role svědků při pořizování testamentu je velmi důležitá. S jejich přítomností se setkáváme u testamentu sepsaného jinak než vlastní rukou pořizovatele a u všech typů privilegovaných testamentů. Otázka způsobilosti osob stát se svědkem je upravena v obou právních úpravách. V české právní úpravě tyto předpoklady normují ust. § 1539 – 1541 o.z., pro privilegované závěti pak ust. § 1548 o.z. Polská právní úprava upravuje svědeckou způsobilost v rámci společných ustanovení pro testamenty obvyklé a zvláštní v art. 956 – 957 k.c.¹⁵⁹

V české právní úpravě úprava týkající se svědků nahrazuje úpravu stanovenou v ust. § 476e a 476f obč. zák. Věcný obsah těchto společných ustanovení o svědcích závěti se nemění. Upřesnění a rozvedení ustanovení týkajících se svědků byla inspirována zejména zákoníky rakouským a nizozemským.¹⁶⁰ Ve znění ust. § 1539 odst. 2 o.z. se způsobilost svědčit odnímá nesvéprávné osobě. Osoba, která nehovoří jazykem nebo nezná způsob dorozumívání, ve kterém zůstavitel projevil svou vůli, je rovněž ze svědecké způsobilosti vyloučena. Občanský zákoník z roku 2012 ze způsobilosti svědčit vylučuje dále osoby, které by z pozůstalosti měly něco nabýt. Svědkem závěti proto nemůže být dědic či odkazovník, osoba dědici či odkazovníkovi blízká, jakož i zaměstnanci dědice či odkazovníka. Zákon tuto klauzuli zmírňuje v následujícím odstavci, kde dává možnost těmto osobám svědčit za podmínky, že počet svědků se zvýší na tři (místo obvyklých dvou svědků), nebo pokud část závěti, podle které má dědic nebo odkazovník dědit či získat odkaz, je napsána vlastní rukou zůstavitele. Totéž platí pro vykonavatele závěti, pisatele, předčitatele, tlumočníka nebo úřední osobu.¹⁶¹

Polská právní úprava normuje okolnosti vylučující možnost stát se svědkem v art. 956 k.c. Obdobně jako v české právní úpravě se svědkem nemůže stát osoba, která nemá plnou svéprávnost. Dále osoba, která je slepá, hluchá či němá, nemůže číst nebo psát a neovládá jazyk, kterým je sepsaná zůstavitelova vůle. Navíc polská právní úprava stanoví, že svědkem nemůže být osoba, která je pravomocně odsouzena za křivé svědectví. Pokud se některý z těchto důvodů týká jednoho ze svědků, je celý testament neplatný. Platnost takového

¹⁵⁹ PIĄTOWSKI, J. S., KORDASIEWICZ, Bogudar. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu*. 7. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2011, s. 116.

¹⁶⁰ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, s. 632.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 633.

testamentu bude zachována, pokud zůstavitel povolal více svědků, než vyžaduje zákon.¹⁶² Nadto dle art. 957 k.c. nemůže být svědkem také osoba, které má dle testamentu dostat jakýkoliv majetek, stejně tak manžel takové osoby, její příbuzný do druhého stupně příbuzenství a osoby jím osvojené.¹⁶³

Na rozdíl od polské úpravy připouští česká úprava v případě pořizování privilegovaných závětí určité úlevy, mimo jiné i co se týče svědků. Svědecká způsobilost je dána jak nezletilé osobě, tak i osobě, která byla ve svéprávnosti omezena, za předpokladu, že věk ani omezení nebrání tomu, aby tyto osoby hodnověrně vylíčily zásadní skutečnosti pro platnost závěti.¹⁶⁴ Zvláštní úleva pak spočívá v tom, že platnosti privilegované závěti nebrání, není-li v ní zahrnutý podpis zůstavitele nebo svědka. Tato absence musí být důsledkem skutečnosti, že nemohou psát nebo jim v tom zabránila jiná závažná překážka. Důvod chybějícího podpisu zůstavitele nebo svědka musí být výslovně uveden v závěti.¹⁶⁵

Polská právní úprava v případě svědků nepřipouští žádné úlevy při pořizování zvláštních testamentů. Úlevy připuštěné v případě svědků v české úpravě jsou dle mého názoru opodstatněné zvláštností mimořádných okolností. Neztotožňuji se tedy s polskou úpravou a domnívám se, že by v této oblasti mohlo dojít k určitým změnám.

Vedle úpravy úlev připuštěných u svědků privilegovaných závětí, hodnotím v české právní úpravě rovněž kladně výslovné zakotvení povinnosti svědků uvést za svým jménem doložku poukazující na jejich vlastnost. V literatuře vztahující se k úpravě obč. zák. autoři monografií již poukazovali na to, že ačkoliv zákon svědkům neukládá povinnost uvést za svým jménem doložku poukazující na jejich vlastnost, jevílo se to být vhodné s ohledem na to, že svědci, aniž by znali obsah závěti, svým podpisem stvrzovali listinu, předloženou jim zůstavitelem.¹⁶⁶ Tento požadavek je již nově vyjádřen, avšak ne jako náležitost, která by v případě absence způsobovala neplanost závěti, ale pouze jako pořádkové opatření. Jeví se to jako vhodné i s ohledem na skutečnost, že svědci allografní závěti nemusí být seznámeni s obsahem závěti, tudíž nemusí vědět, co podepisují.¹⁶⁷ Současná česká právní úprava se

¹⁶² PIĄTOWSKI, J. S., KORDASIEWICZ, Bogudar. *Prawo spadkowe- Zarys wykladu*. 7. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2011, s. 116.

¹⁶³ Tamtéž, s. 116 – 117.

¹⁶⁴ § 1548 odst. 1 o.z.

¹⁶⁵ § 1548 odst. 2 o.z.

¹⁶⁶ Např.: MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011, s. 105.

¹⁶⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, s. 633.

nechala v této věci inspirovat OZO, který pojednával v ust. § 579 o doložce svědků. Na rozdíl od o.z. ji považoval za jednu z podmínek platnosti závěti.¹⁶⁸

¹⁶⁸ SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III.* 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 121 – 124.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo popsat právní úpravu testamentu v současném českém občanském zákoníku a srovnat její úpravu s úpravou závěti v Polské republice, jakož i stručně poukázat na rozdíly, které panují v úpravě závěti v občanském zákoníku z roku 2012 s úpravou závěti v občanském zákoníku z roku 1964. Práce se přitom zaměřila na jednotlivé typy závětí, které srovnávané občanské zákoníky umožňují zůstaviteli pořídit. Okrajově pak byly vymezeny i další předpoklady testamentární dědické posloupnosti.

Ze stručného porovnání českých občanských zákoníků z let 1964 a 2012 vyplynulo rozdílné pojetí dědického práva v každém z nich. Občanský zákoník z roku 1964 upřednostňoval intestátní dědickou posloupnost, čímž výrazně omezoval pořízení pro případ smrti. Toto omezení se projevilo nejen ve vyloučení jiných pořízeních pro případ smrti než je závěť, ale také ve výrazně zredukované úpravě závěti. Občanský zákoník z roku 2012 se svou úpravou dědického práva vrací k česko-rakouské právní tradici představované OZO a respektuje zásadu autonomie vůle zůstavitele. Zůstaviteli je pak umožněno pořídit nejen prostřednictvím závěti, ale rovněž dědickou smlouvou nebo dovětkem. V některých případech došlo pouze ke změně terminologického charakteru, jinde pak byly obnoveny desítky let zapomenuté instituty. Za významnou skutečnost lze považovat znovuzavedení privilegovaných závětí do našeho právního řádu, které umožňují zůstaviteli pořídit v mimořádných situacích.

Ze samotného srovnávání testamentu v české a polské právní úpravě vyplynuly některé podobnosti a některé odlišnosti českého a polského testamentu. Obě právní úpravy umožňují zůstaviteli pořídit vlastnoruční závěti, jejíž úpravy se liší jen minimálně. Odlišnost spočívá především v otázce podpisu, kdy česká úprava zásadně vyžaduje podpis vlastním jménem zůstavitele, zatímco polská rozhodovací praxe připouští podpis zůstavitele vyjádřený příbuzenským vztahem. Allografní závěť je v obou úpravách pojímána zcela odlišně, kdy česká úprava ji chápe jako soukromě pořízenou závěť před dvěma svědky. Polská právní úprava allografní závěť rozumí jako závěť pořízenou nejen před dvěma svědky, ale rovněž před veřejnou osobou. Polské pojetí allografní závěti lze přirovnat k české privilegované závěti před starostou obce. Česká právní úprava oproti polské úpravě zná allografní závěť osob se smyslovým postižením. Obě právní úpravy umožňují pořídit závěť notářským zápisem. Oproti polské právní úpravě, takovým způsobem může v české právní úpravě pořídit i osoba, která není plně svéprávná, což polská právní úprava zcela vylučuje. Česká právní úprava tedy na rozdíl od polské úpravy respektuje poslední vůli osob omezených ve

svéprávnosti, ať už na základě věku nebo rozhodnutí soudu. Jako přínos oproti polské právní úpravě lze považovat rovněž úpravu omezení pořizování osob v péči zdravotnického nebo sociálního zařízení, která je důkazem toho, že česká úprava nejenže posiluje zůstavitelovu vůli, ale rovněž ho chrání před zneužitím jinými osobami.

Privilegované závěti umožňují zůstaviteli pořídit obě právní úpravy za obdobných podmínek. Významnou odlišností je doba platnosti privilegovaných testamentů. Oproti české právní úpravě stanoví polská právní úprava pro všechny typy privilegovaných testamentů omezenou lhůtu platnosti v délce šesti měsíců. Ústní závěť před třemi svědky je umožněno v obou právních úpravách pořídit za obdobných podmínek. Závěť zaznamenanou starostou obce, na jejímž území se zůstavitel nalézá, zná pouze česká právní úprava. Polská právní úprava tento typ závěti nenormuje, jelikož tento typ závěti upravuje jako allografní závěť. V obou porovnávaných právních úpravách je obdobně zůstaviteli umožněno pořídit závěť na palubě námořního plavidla nebo letadla. Na rozdíl od české právní úpravy, polská právní úprava výslovně nestanoví, že takové sepsání nesmí bránit veliteli v péči o bezpečnost plavby nebo letu. Uvedena je pouze možnost pořízení ústní závěti, nastala-li by taková situace. Odlišnost spočívá také v tom, že v polské právní úpravě není vyžadován vážný důvod zůstavitele pro takové pořízení. Úprava vojenských testamentů je v polské úpravě na rozdíl od české podrobněji upravena v nařízení ministra národní obrany z roku 1965. Na rozdíl od české právní úpravy, která zůstaviteli umožňuje pořídit tento typ závěti před velitelem vojenské jednotky či vojákem v hodnosti důstojníka nebo vyšší, polská právní úprava umožňuje tento typ testamentu pořídit ve čtyřech odlišných formách. Konkrétně je umožněno pořízení vojenského testamentu před vojenským soudem, v současné přítomnosti dvou svědků, v současné přítomnosti tří svědků za předpokladu, že zůstavitel nemůže psát a ve výjimečných situacích ve formě ústní před dvěma svědky.

Na závěr lze shrnout, že testament je v České i Polské republice chápán jako významné právní jednání, prostřednictvím kterého je zůstaviteli umožněno pořídit o svém majetku pro případ své smrti. Na rozdíl od české úpravy, zná polské dědické právo pouze jeden případ pořízení pro případ smrti, kterou je právě závěť. Dědickou smlouvu a dovětek, které s účinností občanského zákoníku z roku 2012 byly znovu zakotveny do české právní úpravy, polský kodeks cywilny neupravuje. V české právní úpravě došlo tedy s účinností občanského zákoníku z roku 2012 k výraznému posunu a je tak o krok napřed od polské právní úpravy, která je teprve před rekonstrukcí.

Diplomovou práci lze zakončit výrokem profesora Telce, který celou problematiku testamentu shrnuje následovně – *„posledně projevená lidská vůle je hodna principiální právní*

ochrany státu, i kdyby snad někteří dědici měli úmysly protikladné a projevená vůle jejich majetkového předchůdce by jim byla zcela lhostejná („hlavně, že nechal majetek!“).¹⁶⁹

¹⁶⁹ TELEČ, Ivo. O vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 19, s. 681.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a komentáře

- BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 301 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1. svazek*. 1. vydání. Praha: Linde, 2008. 1391 s.
- KALTENBEK-SKARBEEK, Liliana, ŽUREK, Waldemar. *Prawo spadkowe*. 4. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2012. 400 s.
- KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. 386 s.
- KNAPP, Viktor. *Vědecká propedeutika pro právníky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. s. 233.
- KORDASIEWICZ, Bogudar a kol. *Prawo spadkowe. Tom 10*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2009. s. 953.
- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské V. Právo dědické*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 158.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník- velký komentář. Svazek I. § 1-117*. Praha: Leges, 2013. 649 s.
- MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. 432 s.
- PIĄTOWSKI, Józef Stanisław. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu*. 6. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2003. 248 s.
- PIĄTOWSKI, J. S., KORDASIEWICZ, Bogudar. *Prawo spadkowe- Zarys wykładu*. 7. wydanie. Warszawa: Lexis Nexis, 2011. 248 s.
- PIETRZYKOWSKI, Krzysztof (ed). *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450-1088*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2013. 1076 s.
- SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl III*. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936. 680 s.
- SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014. 408 s.
- ŠEDOVÁ, Marie. *Latina pro právníky*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 374 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. 728 s.

Odborné články

BEZOUŠKA, Petr. Nezletilý a závěť notářským zápisem. *Právní rádce*, 2005, roč. 13, č. 4, s. 19 – 21.

ELIÁŠ, Karel. Privilegované závěti a osnova českého občanského zákoníku. *Ad notam*, 2009, roč. 15, č. 2, s. 41 – 45.

ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad notam*, 2003, roč. 9, č. 5, s. 97 – 104.

ELŠÍK, Petr. Několik úvah k dědické smlouvě obsažené ve vládním návrhu nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2011, roč. 17, č. 5, s. 7 – 8.

FRINTA, Ondřej. Závěť (nejen) v návrhu nového OZ. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 11, s. 1203 – 1216.

KARHANOVÁ, Martina. Závěť v návrhu nového kodexu občanského práva. Několik poznámek k dědické smlouvě. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 5, s. 157 – 163.

KŘIVSKÁ, Miloslava. Privilegované závěti. *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 5, s. 9 – 10.

PĚCHA, František. Stručný pohled na polské dědické právo. *Ad notam*, 2002, č. 6, s. 136.

PĚCHA, František. Závěť bez data? To bych nedoporučoval! *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 1, s. 14.

RZEWUSKI, Maciej. Zdolność testowania - uwagi de lege lata i de lege ferenda. *Przeгляд sądowy*, 2012, č. 6, s. 93 – 97.

SEEMANOVÁ, Jana, POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře (podle nového občanského zákoníku). *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 3 – 7.

ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2012, roč. 18, č. 3, s. 3 – 8.

TELEC, Ivo. O vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 19, s. 677 – 684.

ZAŁUCKI, Mariusz. Ustanowienie fundacji w testamencie. *PERIODYK NAUKOWY AKADEMII POLONIJNEJ*, 2013, roč. 1, č. 7, s. 131 – 143.

Právní předpisy

Císařský patent č. 946/1811 Soud., obecný zákoník občanský

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění k 1. 1. 1951

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
Dekret Dz. U. 1946 nr 60 poz. 328 z dnia 8 października 1946 r., Prawo spadkowe
Ustawa Dz. U. 1964 nr 16 poz. 93 z dnia 23 kwietnia 1964 r., Kodeks cywilny
Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej Dz. U. 1945 nr 7 poz. 38 z dnia 30 stycznia 1945 r., w sprawie testamentów wojskowych
Ustawa Dz. U. 1991 nr 22 poz. 91 z dnia 14 lutego 1991 r., Prawo o notariacie
Ustawa Dz. U. 1984 nr 21 poz. 97 z dnia 6 kwietnia 1984 r., O fundacjach

Judikatura

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 1960, sygn. akt III CO 8/60
Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 30. 6. 1966, sp. zn. 10 Co 154/65, (R 62/67)
Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1969, sygn. akt III CZP 76/69
Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 1973, sygn. akt III CZP 78/72
Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10. 4. 1975, sygn. akt III CZP 14/75
Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 1977, sygn. akt IV CR 494/77
Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. 1. 1983, sp. zn. 4 Cz 82/1982
Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23. 10. 1992, sygn. akt III CZP 90/92
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1883/96
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2001, sp. zn. 30 Cdo 1975/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1744/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 21 Cdo 51/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3332/2009.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2012, sp. zn. 21 Cdo 341/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 20 Cdo 947/2012

Internetové stránky

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zkušenosti s implementací nového soukromého práva v zahraničí* [online]. 14. února 2013 [cit. 16. dubna 2015]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Zkusenosti_s_implementationi_noveho_soukromeho_prava_v_zahranici.pdf>.

Lista aktów zmieniających ustawę z dnia 23 kwietnia 1964. Dostupné na <<http://isap.sejm.gov.pl/RelatedServlet.jsessionid=8B8EDC5BED5C871E40C92392C070D62C?id=WDU19640160093&type=12&isNew=true>>.

Důvodová zpráva

Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

Důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb., občanský zákoník

Shrnutí

Tématem diplomové práce je „*Testament – srovnání české a polské právní úpravy.*“ Cílem této práce je popsat právní úpravu testamentu v českém právním systému a srovnat její úpravu s úpravou závěti v polském právním řádu. Diplomová práce je rovněž zaměřena na vymezení rozdílů, které panují v právní úpravě závěti dle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a právní úpravy dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

Diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol. V úvodní kapitole je uveden historický vývoj právní úpravy testamentu v české a polské právní úpravě. Ve druhé kapitole je vymezen pojem testament, jako jednoho z pořízení pro případ smrti. Následující třetí kapitola je zaměřena na další podmínky testamentární dědické posloupnosti. Čtvrtá a pátá kapitola je věnována jednotlivým typům závěti, jejichž úprava je zakotvena v české a polské právní úpravě. Poslední, šestá kapitola vymezuje úpravu svědků závěti.

Abstract

The topic of master thesis is "Testament - compared of Czech and Polish legislation." The aim of this thesis is to describe the legislation institute of testament in the Czech legal system and to compare the legislation with the legislation institute of testament in the Polish legislation. The master thesis is also focussed on disparities, which are in legislation of the testament under Act. No. 40/1964 Coll, the Civil Code, and legislation under Act. No. 89/2012 Coll, the Civil Code, as amended.

The thesis is divided into six chapters. In the introductory chapter is defined the historical development of the legislation testament in the Czech and Polish legislation. In the second chapter is discussed the concept testament, as one of the dispositions of death. The next third chapter is focused on other testamentary hereditary succession. The fourth and fifth chapter describe the different types of wills, which are regulated in the Czech and Polish legislation. The last, sixth chapter describes the legislation of witnesses testament.

Klíčová slova

Testament (závěť), podmínky testamentární dědické posloupnosti, vlastnoruční (holografní) závěť, allografní závěť, notářský zápis, úlevy při pořizování závěti

Key Words

Testament (will), conditions of the testamentary hereditary succession, handwritten (holographic) testament, allograph testament, notarial deed, reliefs for wills